

Tisdagen den
13 december 1977

Tisdagen den 13 december

Kl. 19.30

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1977/78:5 med anledning av propositionen 1977/78:42 om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet jämte motioner.

Punkten 1

Försörjningsberedskapen på tekoområdet

Regeringen hade i propositionen 1977/78:42 (bil. 1 s. 3-79) föreslagit riksdagen att

dels godkänna de åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som handelsministern Staffan Burenstam Linder förordat,

dels bemyndiga regeringen att träffa avtal med svenska bomullsföretag i enlighet med vad föredragande statsrådet förordat.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om vissa mål för försörjningsberedskapen på tekoområdet och om den produktionskapacitet som bör upprätthållas. Det anmäls att regeringen avser söka få till stånd en mer effektiv tillämpning av det nuvarande systemet med bilaterala begränsningsavtal inom ramen för en sannolik förlängning av det s. k. multifiberavtalet.

Riksdagen föreslås godkänna avtal mellan staten och de svenska bomullsföretagen med syfte att trygga försörjningsberedskapen i fråga om bomullsgarn. För budgetåret 1977/78 föreslås för detta ändamål ca 16 milj. kr. i försörjningsberedskapslån, ca 41 milj. kr. i andra former av lån och ca 54 milj. kr. i strukturgarantier. Ett bomullsföretag, Rydboholms AB, åtar sig att fortsätta med spinning och vävning till årsskiftet 1978-1979. Företaget föreslås erhålla 3 milj. kr. i sysselsättningsbidrag mot att avskedanden inte sker under denna tid. För upprätthållande av försörjningsberedskapsviktig produktion av textiltfibrer under år 1977 föreslås 11,6 milj. kr. i försörjningsberedskapslån. För upphandling av tekoovaror m. m. föreslås 13 milj. kr. För upprätthållande av viss försörjningsberedskapsviktig produktion föreslås 10 milj. kr. i försörjningsberedskapslån.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1977/78:28 av Arne Persson m. fl. (c, m, fp), vari såvitt nu var i fråga yrkats

Tisdagen den
13 december 1977

---

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

1. att riksdagen, med bifall till propositionen 1977/78:42 i övrigt, hos regeringen begärde en förnyad prövning av möjligheterna att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB,

2. att riksdagen, för den händelse riksdagen ej skulle bifalla hemställan om en förnyad prövning av möjligheterna att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB, med ändring av propositionen 1977/78:42 skulle besluta om en förlängning av avtalsperioden, innebärande att produktionen vid Rydboholms AB upprätthölls till den 1 januari 1981,

1977/78:32 av Rune Carlstein (s) och Gördis Hörnlund (s), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen begärde en förnyad prövning av det nu föreliggande avtalet mellan staten och de svenska bomullsföretagen för att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB,

2. att riksdagen, för den händelse riksdagen ej skulle bifalla hemställan om förnyad prövning av möjligheterna att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB, med ändring av propositionen 1977/78:42 skulle besluta om en förlängning av avtalsperioden, innebärande att produktionen vid Rydboholms AB upprätthölls till den 1 januari 1981, samt

1977/78:47 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats

1. att riksdagen godkände de åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som förordats i motionen,

8. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om avtal med svenska bomullsföretag.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78:47, yrkandet 1 i denna del, godkände de åtgärder som föredragande statsrådet hade förordat i avsnitten 5.2.1–5.2.6,

2. att riksdagen beträffande avtal med svenska bomullsföretag skulle
a. avslå motionerna 1977/78:28, yrkandet 1, och 1977/78:32, yrkandet 1, om ny prövning av möjligheterna att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB,

b. med anledning av propositionen samt motionerna 1977/78:47, yrkandet 8, 1977/78:28, yrkandet 2, och 1977/78:32, yrkandet 2, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet hade anført om prövning av möjligheterna att förlänga avvecklingstiden vid Rydboholms AB,

c. bemyndiga regeringen att träffa avtal med svenska bomullsföretag i enlighet med vad föredragande statsrådet hade förordat.

Reservation hade avgivits av Bengt Gustavsson, Eric Holmqvist, Gusti Gustavsson, Gudrun Sundström, Roland Brännström och Karl-Erik Svartberg (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionen 1977/78:47, yrkandet 1 i denna del, godkände de åtgärder som förordats i motionen och som hänförde sig till vad föredragande statsrådet hade förordat i avsnitten 5.2.1–5.2.6.

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Den fråga vi nu har att behandla återfaller på regeringens proposition 1977/78:42. I denna läggs fram förslag om vissa mål för försörjningsberedskapen på tekoområdet och om den produktionskapacitet som bör upprätthållas. Regeringen har förutom denna proposition aviserat att man i december, alltså denna månad, avser att lägga fram en proposition om textil- och konfektionsindustrins utveckling och inriktning på längre sikt.

Tidigare i år, i motion om den allmänna ekonomiska politiken, framhöll vi socialdemokrater att tekoindustrin i vårt land befinner sig i en svårartad kris som kräver en samlad målmedveten planering av långtgående aktiva samhällsinsatser för att finna en för alla parter godtagbar lösning av såväl de långsiktiga som de akuta problemen i branschen.

Tyvärr har inte regeringen vare sig då eller nu insett nödvändigheten av ett samlat grepp över de olika insatser som behöver göras för att slå vakt om den framtida utvecklingen inom tekoindustrin.

Vi hävdar fortfarande att en övergripande analys av de föreliggande problemen inom tekoindustrin behövs. Denna bedömning delas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar, ÖEF. En sådan analys skulle ligga till grund för en samlad lösning av problemen.

Vad är det då som motiverar dessa krav? Låt mig kort beskriva utvecklingen.

Tekoindustrin har under senare år genomgått en dramatisk omvandlingsprocess. Antalet sysselsatta har drastiskt minskats från ca 90 000 personer 1965 till ca 46 000 personer 1976. Detta innebär en minskning av sysselsättningen med i genomsnitt 4 000 personer per år. Denna negativa utveckling har särskilt accelererats under den senaste tiden. Problemen har härigenom blivit allt större. Det allvarliga läget understryks av att mer än 2 000 av Beklädnadsarbetarnas förbunds medlemmar är registrerade som arbetslösa och uppbar arbetslöshetsersättning. Det innebär att arbetslösheten på detta område ligger mer än fyra gånger så högt som för alla A-kassor i genomsnitt och att arbetslösheten är högre än inom någon annan A-kassa. Enbart under de tre första kvartalen i år varslades 5 100 personer om inskränkningar, vilket är en fördubbling i förhållande till 1976. Denna utveckling har kommit till stånd trots att mer än 7 000 anställda hittills under året fått den s. k. 25- eller 15-kronan för permitteringshotad personal. Om dessa tillfälliga insatser inte satts in skulle alltså antalet varslade vara väsentligt mycket större.

Huvuddelen av de anställda, vilkas sysselsättning hotas, arbetar inom konfektionsindustrin. Det kan därför finnas anledning att särskilt noga granska utvecklingen inom den sektorn. En minskning av produktionen

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

inom konfektionsindustrin får också återverkningar på efterfrågan av de produkter som framställs i den grundtextila produktionen.

Ett annat markant drag i utvecklingen har varit att importens andel av tillförseln vuxit på ett mycket dramatiskt sätt. 1968 svarade de importerade plaggen för 32 % av den totala tillförseln. 1974 hade motsvarande andel stigit till 53 %. Under 1976 skedde en ytterligare ökning till 67 %. Industriverket framhåller att uppgifter om importens utveckling under första halvåret 1977 tyder på en fortsatt accelererad uppgång av importvolymen. Uppskattningsvis ökade denna från första halvåret 1976 till första halvåret 1977 med 20 % enligt statens industriverk.

Den starka ökningen av importen i förening med den svaga konsumtionsutvecklingen har inneburit en kraftig minskning av tillförseln av svensktillverkade kläder. Den inhemska produktionsvolymen av kläder för den svenska marknaden minskade med mer än 6 % i genomsnitt per år mellan 1968 och 1976. Industriverket räknar med att om inte någon mera betydande omläggning av vår politik sker kommer utvecklingen mot en starkt ökad importandel att göra sig gällande med oförminskad kraft även i framtiden. En sådan utveckling kommer enligt vår mening att äventyra vårt lands försörjning och beredskap på området.

Utformningen av den aktuella branschpolitiken för textil- och konfektionsindustrin måste alltså bygga på bl. a. följande förutsättningar:

1. Om inga särskilda åtgärder vidtas kommer importens andel av tillförseln att snabbt vara uppe i 85. %. För en rad produkter kommer importandelen att ligga väsentligt över 90 %.

2. Sysselsättningen kommer snabbt att minska, och de sociala omställningsproblemen i samband med personalminskningarna kommer att bli utomordentligt stora för den berörda arbetskraften.

3. Den kraftiga minskningen av tekosysselsättningen kommer att medföra betydande regionalpolitiska och kommunala problem på grund av industrins dominerande ställning på många orter.

Mot denna bakgrund är det enligt vår uppfattning utomordentligt angeläget att snabbt utforma en samlad och långsiktig politik för textil- och konfektionsindustrin, där samhället vidtar åtgärder som är nödvändiga för att garantera en långsiktig försörjningstrygghet och en omställning i socialt acceptabla former för den berörda arbetskraften samt en bibehållen regional balans.

Vid behandlingen av propositionen och de motioner som väckts med anledning av densamma har arbetsmarknads- och näringsutskotten uttryckt allvarliga farhågor för utvecklingen på tekoområdet och ställt sig bakom vår partimotion och våra yrkanden om en övergripande behandling av tekoområdets problematik. Detta har utmynnat i att vi i dag endast har att behandla främst de till försvarsutskottet hörande frågorna. Jag har ändå velat ge den bakgrund till problematiken på tekoområdet som jag nyss beskrivit därför att totalbilden är viktig även för den begränsade bedömning som nu görs av försvarsutskottet.

Herr talman! Jag övergår till att behandla de frågor i försvarsutskottets

betänkande nr 5 som motiverar vår reservation.

Vi socialdemokrater anser att regeringen i propositionen vad gäller försörjningsuthållighet och försörjningsstandard har haft ett alltför knappt beslutsunderlag och inte tillräckligt tagit hänsyn till remissorganens bedömning. På samma sätt har det ransoneringssystem som regeringen föreslagit enligt våra uppfattningar påtagliga brister och kan leda till svåra konsekvenser i ett krisläge. Vi förordar därför i stället att man som utgångspunkt för ett ransoneringssystem har ÖEF:s förslag om en grundtilldelning av kläder lika för alla samt därutöver särskild tilldelning till barn, havande kvinnor och särskilda yrkeskategorier.

Sammanfattningsvis vill jag hävda att det beträffande uthållighet, standard, ransoneringssystem och krisimport sammantaget finns en betydande risk för att man i propositionen har underskattat försörjningsbehovet i en avspärringssituation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som fogats till försvarsutskottets betänkande nr 5.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Sedan den borgerliga regeringen tillträdde har antalet formella egendomligheter när det gäller riksdagens handläggning av olika frågor på ett markant sätt ökat. Från vpk:s sida står vi nu något förvånade över ytterligare en sådan formell egenhet. I anledning av regeringens proposition 1977/78:42 väckte vpk en motion rörande textilindustrin. Den finns upptagen i motionsförteckningen i utskottets betänkande, men utskottet har avstått från att behandla den och därmed alltså berövat oss möjligheten att ställa yrkanden. Jag vill fråga utskottets ledamöter: Av vilken anledning har man behandlat alla andra motioner, som är väckta i anledning av denna proposition, men icke behandlat ett partis motion som väckts i anledning av samma proposition? Är det över huvud taget möjligt att göra så, när en motion har väckts i anslutning till en framlagd proposition och inlämnats i rätt tid?

Jag övergår därmed till sakfrågan. Textilkrisen har tre allvarliga sidor, som tillsammans påkallar omfattande och radikala åtgärder. Dels krymper nu underlaget för svensk tekoindustri allt snabbare och industrin går mot en nivå som är socialt, ekonomiskt och beredskapsmässigt ohållbar, dels råder parallella kristillstånd och strukturproblem i en rad andra branscher. Möjligheterna att den privata svenska industrin skall kunna kompensera tekoregionerna med annan industri är alltså plus minus noll. Slutligen är, som känt, textilkrisen en utpräglad regional kris. 60 % av befolkningen i Borås och 79 % av befolkningen i Marks kommun är försörjningsmässigt beroende av tekoindustrin – för att här bara nämna ett par exempel. De geografiska tyngdpunkterna för tekoindustrin är vidare belägna i anslutning till regioner, där stora avskedanden i andra branscher är på gång, t. ex. varvsindustrin i Göteborg och Malmö.

Allt detta gör att vi har fått den situation som till stor del kunde förutses för flera år sedan. Och ändå finns det ingen målsättning och

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

---

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

ingen plan för tekoindustrins framtid. Det finns heller inget som helst sammanhang mellan synen och behandlingen av tekoproblemet och industripolitiken i allmänhet.

Detta är ganska exempellöst. Här hopas varslen. Här stiger klädimporten drastiskt. Här visar sig alla hittills vidtagna åtgärder verkningslösa. Och så kommer regeringen med en detalj – den beredskapspolitiska sidan. Inget sammanhang. Inga långsiktiga politiska målsättningar för tekoindustrin. Inga besked till Sjuhäradsbygden, Östergötland eller Malmö.

Vi menar att nu måste regeringssidans företrädare tala offentligt här i kammaren om regeringens syn. Vill man över huvud taget försvara tekoindustrins existens? Hur står man till prognosen att det bara skall finnas 6 000 arbeten kvar av den nuvarande 45 000, när den s. k. strukturomvandlingen är slutförd? Hur skall man i så fall garantera den försörjningsberedskap som man i dag i allmänna ordalag anser så angelägen? Vid vilken nivå skall minskningen av tekoindustrin göra halt? Låt oss få ett besked på den punkten!

Klart och uppenbart är att regeringens företrädare varken är samspelta eller uppriktiga. Gång på gång under min tid i näringsutskottet har moderaternas företrädare där, när de var i opposition, kritiserat lågprisimporten. Men nu, i regeringsställning, ägnar minister Burenstam Linder sitt tal i remissdebatten åt att prisa den s. k. frihandeln. Får jag fråga moderaterna: Vill ni skära ner lågprisimporten av tekovaror, eller vill ni fortsätta importpolitiken? Ni kan ju inte sitta på två stolar samtidigt. Och detta gäller f. ö. också övriga regeringspartier. Man motionerar till förmån för Sjuhäradsbygden, men var är centerns och folkpartiets målsättning? Stöder de importbegränsning, eller stöder de frihandeln? Var någonstans mellan 45 000 och 6 000 jobb vill de stanna för att försvara tekoindustrin?

Samma förvirring och oklarhet karakteriserar regeringens ställning till prispolitiken. Från oppositionen kritiscras med rätta textilhandelns prissättning och påläggsmetodik, som missgynnar inhemska varor. Ämnar regeringen då följa Staffan Burenstam Linder, som i sitt svar till Rune Carlstein tidigare i år visade mycket litet intresse för att ingripa till förmån för en vettigare prissättning? Man kan ju inte i det oändliga tala om sin omsorg om tekoindustrin, småföretagen, Sjuhäradsbygden osv. och sedan i praktiken godkänna en utveckling som leder till att flertalet av de redan starkt reducerade jobben skall gå förlorade. Regeringen måste nu äntligen bekänna färg.

Den socialdemokratiska motionen i ärendet innehåller en rad viktiga synpunkter, och vi kan instämma i de flesta av dem, liksom i kritiken mot regeringen. Men från arbetarrörelsens ståndpunkt är det enligt vår åsikt litet olyckligt att inte heller socialdemokratins riksdagsgrupp har ett program eller talar klarare.

Man efterlyser från SAP:s sida med rätta en plan för tekoindustrins framtid. Det är ett riktigt grundkrav, men man hade ju själv regeringsmakten i så många år. Varför kom man då inte med någon mer utarbetad

grundsyn? Tekokrisen är ju av äldre datum än de flesta andra branschkriser. Nu har man i opposition inga chanser att parlamentariskt framtinga några planmässiga initiativ från en regering, som ju över huvudt vägrar tänka planmässigt.

Socialdemokraterna framför helt riktiga synpunkter på prissättningsfrågan, beredskapsfrågan och importfrågan. Men vad har man för mål för tekoindustrin? Man säger att det behövs en plan, men för vilket mål? Vems plan blir det, om de stora tekoföretagen får stanna i privat ägo? Tror man inom socialdemokratin verkligen att det går att genomföra en plan i de arbetandes intresse, om man skall bevara ägandeförhållandena i tekobranschen sådana som de är i dag?

Vad skall man sedan ha en plan till? I den socialdemokratiska motionen sägs att strukturomvandlingen skall genomföras i socialt acceptabla former. Vad skall nu det betyda? Är det bara en smula socialpolitik som skall till, och skall man i övrigt acceptera ödeläggelsen gradvis av tekoindustrin? Man kan konstatera att tekobranschen enligt tillgängliga prognoser kommer att mista 80–85 % av den sysselsättning den har i dag, om den här tendensen håller i sig. Men var någonstans vill man då att denna process skall stanna? Vad har socialdemokraterna för mål på den punkten? Jag ställer inte den frågan för att på något sätt vara obehaglig – vi har ju en gemensam huvudmotståndare, regeringens planlöshet – utan därför att det är uppenbart att arbetarrörelsen måste kunna besvara den frågan klart. Att regeringen är planlös och utan mål är ju ingen ursäkt för oss inom arbetarrörelsen. Ett alternativ och ett politiskt mål kan ju inte få bestå i att man bara vill ha samma krympningsprocess i en något bättre organiserad och något mer medveten form. Om man har en önskan att gripa in när det gäller lågprisimporten och prissättningen, måste man också mer konkret försöka ge en bild av vad man förväntar sig för effekt.

Vpk menar för sin del att tekokrisen ställer krav på en i grunden annorlunda politik än den regeringen företräder. Det går då givetvis inte att bryta ut beredskapsaspekten och tro att man kan göra en insats med några tiotal miljoner kronor. I synnerhet går inte detta, när man t. o. m. på den punkten ger efter för lågpriskonkurrensen och bara vill täcka inköp av svenska produkter upp till en viss prisskillnad. Då bortser man dels från den kvalitativa aspekten, dels från att man på det sättet aldrig riktigt kan beräkna effekterna av beredskapspolitiken för tekoindustrins avsättning.

En ny tekopolitik förutsätter enligt vpk:s mening att man inte låter de stora privata tekokoncernerna styra strukturomvandlingen. Ägandeförhållandena måste ändras. Vi frågar: Vill socialdemokratin medverka till att skjuta undan det privata kapitalintresset för att garantera en styrning efter riktiga principer?

Vidare måste man på något sätt fastställa ett mål för tekoindustrin. Det är nödvändigt att ange hur många av dagens ca 45 000 arbeten man vill och kan bevara, och man måste försöka få grepp om förutsättningarna härför.

Den nationella förbrukningen av tekovaror stiger långsamt. Om vi räknar med 1,5 procent årlig stegring, blir den nationella marknaden bara ca 7 procent större vid utgången av 1980, jämfört med vid utgången av 1975. Den ökningen täcks nu utan svårighet av ren produktivetsförbättring och ger sålunda inga nya arbeten. Om importandelen skall tillåtas stiga med kanske 30–35 procentenheter under den nämnda perioden, faller obönhörligt flertalet av de svenska tekojobben bort. Det kan enligt vår mening inte accepteras.

Låt oss anta, bara för kalkylens skull, att vi i stället trappar ned importandelen med 10 procentenheter, från dagens ca 67 % till 57. Låt oss vidare anta att en viss – dock något dämpad – fortsatt ökning av textilimporten äger rum. Det är ett faktum, som ibland glöms bort, att den svenska textilexporten inte är helt betydelselös. Låt oss anta att vi skär ner importandelen från Hongkong från 17 till de tidigare 11 procenten och att vi helt hindrar import från ett rent fascistland som Sydkorea. Låt oss vidare anta att exportökningen i fast penningvärde kan bli ca 50 % mellan 1975 och 1980. Det är mindre än ökningstakten hittills under 1970-talet. Å andra sidan kan man kanske förvänta att också utlandskonsumtionen ökar långsammare än tidigare. Med sådana förutsättningar skulle man kunna få en ungefär 10-procentig ökning av utrymmet för den svenska tekoindustrin. Tar man hänsyn till produktivitetsoökningen, innebär detta att man borde kunna räkna med att bevara ca 40 000 jobb. Kanske kan man bevara något fler med ett beslutsamt ingripande mot textilhandelns orättvisa prissättningsmetoder och genom en delvis annorlunda satsning på bra bruksvaror snarare än på spekulativa, onödigt dyra modevaror. Ett visst marginellt stöd kan kanske dessutom ges genom att man styr en större del av den offentliga upphandlingen till svensk produktion.

Även i gynnsammaste fall blir dock med all säkerhet en viss ytterligare minskning av tekobranschens sysselsättning oundviklig. Den kan hinna hända innan genomgripande åtgärder hunnit slå igenom. Därför måste tekoregionerna understödjas med annan industri. En statlig planering för tekoindustrin måste därför ses i samband med ett större nationellt statligt industriprogram, som kan tillföra tekoregionerna avancerade specialindustrier av det slag som Sverige måste få fler av, när de traditionella branscherna på alla håll går tillbaka.

Regeringens politik skapar desperation bland tekoindustrins arbetare. Den socialdemokratiska politiken kommer att skapa illusion och sedan besvikelse, om den inte tar ställning till många av de grundläggande frågor som jag här har nämnt. Vi menar att man inte kan nöja sig med att genomföra raseringen av tekoindustrin och bara kräva att den blir socialpolitiskt snyggare genomförd.

Man måste förändra ägandeförhållandena. Man måste politiskt förplikta sig att hålla antalet tekojobb på en nivå, som åtminstone medger att merparten av industrin, sådan den nu är, lever vidare. Man måste skära ner importen från de mest reaktionära utländska producenterna. Man

måste rikta den offentliga upphandlingen mot svenska produkter. Man måste lagstiftningsvägen gripa in för en rimligare prissättning inom handeln, något som i och för sig antyds i den socialdemokratiska motionen. Planering kan ju bara vara medvetenhet och klara mål. Planering är enligt vår mening inte att städa efter textilbaronerna, när dessa har kört sin bransch i botten efter att ha tagit ut maximalt av statliga stödpengar.

KARL BENGTTSSON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med det huvudanförande som jag hade avsett att hålla och skall sedermera i repliker återkomma bl. a. till det som herr Jörn Svensson har tagit upp.

För att vår säkerhetspolitik skall vara trovärdig och realistisk måste den genomföras med stöd av ett totalförsvaret som är uppbyggt för att värna vårt oberoende. Totalförsvarets olika delar skall samverka och understödja varandra. Det ekonomiska försvaret skall bidra till att trygga vår försörjning, om vårt land på grund av avspärrning blir hänvisat till att klara sig självt. Vi har ju också påbörjat en planering för fredskriser.

Herr talman! Detta har sagts många gånger i Sveriges riksdag, och vi är ju alldeles överens – om detta råder inga meningsskiljaktigheter.

Propositionen innehåller förslag om vissa mål för försörjningsberedskapen i fråga om kläder. Därefter tar propositionen upp den befintliga produktionskapaciteten och jämför sedan denna med behovet av kapacitet för att tillgodose försörjningsmålen. Vidare föreslås handelspolitiska och andra åtgärder för att säkerställa försörjningsberedskapen.

Näringsutskottet, som haft att yttra sig över det nu aktuella ärendet, förordar att riksdagen skjuter upp behandlingen av de näringspolitiska och handelspolitiska avsnitten i propositionen och av de motionsyrkanden som anknyter till dessa avsnitt.

Handelsministern framhåller på s. 63 i propositionen att tekoindustrins hastiga krympning är bekymmersam från försörjningsberedskapssynpunkt. På vissa områden kan inom en nära framtid kapaciteten komma att understiga det uppskattade behovet av produktion i en kris. Mot denna bakgrund anser handelsministern att statsmakterna kontinuerligt bör följa utvecklingen av tekoindustrins produktionskapacitet. Han räknar därför med att överstyrelsen för ekonomiskt försvar och statens industriverk skall få i uppdrag att i samverkan rapportera utvecklingen av denna. Han avser också att senare lämna regeringen förslag som syftar till utarbetande av en långsiktig plan för hur försörjningsberedskapen skall kunna tillgodoses.

Försvarsutskottet delar näringsutskottets uppfattning att riksdagen bör ta något längre tid på sig för att ta ställning till de näringspolitiska och handelspolitiska avsnitten i propositionen. I detta betänkande tar utskottet därför bara upp de förslag till mål för försörjningsberedskapen på tekoområdet som propositionen innehåller samt sådana övriga förslag som riksdagen bör ta ställning till redan nu, hösten 1977. Vidare behandlas motioner och motionsyrkanden i de fall de anknyter till be-

Tisdagen den
13 december 1977

---

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

handlade propositionsförslag. Utskottet tillstyrker att beredskapsplane-
ringen på tekoområdet inriktas på den försörjningsuthållighet och för-
sörjningsstandard som förordas i propositionen. Liksom handelsministern
vill utskottet framhålla att den angivna ambitionen kan behöva omprövas,
t. ex. om kostnaderna blir så höga att de inte kan accepteras.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar studerar f. n. på uppdrag av re-
geringen de krav som krigs- och efterkrigstid kan ställa på landets för-
sörjningsberedskap. Dessa studier kan tänkas få betydelse även när det
gäller beklädnadsvaror. I detta sammanhang påminner också utskottet
om att försörjningsberedskapsmålet på tekoområdet och utvecklingen
inom detta ställer stora krav på insatser av överstyrelsen för ekonomiskt
försvar. Riktlinjer för en ny organisation av myndigheten godkändes av
riksdagen i samband med 1977 års försvarsbeslut. Enligt dessa ges över-
styrelsen för ekonomiskt försvar en viss personalförstärkning, som dock
inte motsvarar de behov som myndigheten angav. Försvarsutskottet an-
förde i det sammanhanget (försvarsutskottets betänkande 1976/77:13
s. 109) att om det visar sig föreligga behov av ytterligare personalför-
stärkningar, så bör dessa prövas i samband med det årliga budgetarbetet.

Utformningen av ransoneringsystem får betydelse för behovet av pro-
duktionskapacitet. Ett sådant system på tekoområdet bör, enligt han-
delsministern, kunna konstrueras så att en generell tilldelning kombineras
med särskild tilldelning till grupper som kan förutses ha särskilt stora
behov. Med hänsyn till de betydande garderobstillgångarna anser han
att den generella tilldelningen, åtminstone under ett första krisår, bör
kunna hållas relativt låg. Detta kan för ett antal människor göra det
nödvändigt med extra tilldelning efter någon form av prövningsförfä-
rande. Ransoneringsproblemen har tagits upp i den socialdemokratiska
partimotionen.

Utskottet ser betydande svårigheter i ett ransoneringsystem som för-
utsätter att man prövar individens innehav och behov av kläder. Ett
selektivt inslag torde dock aldrig helt kunna uteslutas och blir nödvän-
digare ju sämre tillgångarna är. Handelsministerns uttalande om en re-
lativt låg generell tilldelning är naturligt med hänsyn till att garderobs-
tillgångarna för de allra flesta innebär en viss buffert innan man behöver
nyanskaffa kläder i en krissituation. Om det blir aktuellt att påbjuda
ransonering måste det givetvis göras en bedömning av krisens sannolika
varaktighet och tas stor hänsyn till lagren, den faktiska produktions-
kapaciteten och den möjliga krisimporten. Utskottet anser alltså att man
bör sträva efter att minska behovet av selektiva inslag i ransonerings-
systemet men i planeringen inte utesluta att sådana inslag kan bli nöd-
vändiga. Utskottet är berett att godta vad handelsministern har anfört
om ett ransoneringsystem. Systemets närmare utformning har inte an-
getts i propositionen och blir beroende bl. a. av det arbete som bedrivs
av överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Liksom handelsministern anser utskottet att försvarsmakten skall kun-
na räkna med att i en avspärringssituation få ersättning för förslitningen

av tekovaror. Slitaget på uniformer m. m. bör beräknas enligt de uppgifter som försvarsmakten har lämnat.

Krisimporten vid en avspärrning bör enligt propositionen antas uppgå till 18–28 % av den normala fredsimporten. I motionen 1977/78:47 (s) ifrågasätts om inte detta antagande är alltför optimistiskt. Motionärerna anser också att det vore rimligt att i stället ange krisimporten i absoluta enheter.

Försörjningsberedskapen på skoområdet var aktuell för riksdagen i våras – FÖU 1976/77:11. Liksom för skor är det uppenbart att antagandena om krisimport av kläder är osäkra. För tekovaror har handelsministern emellertid valt att utgå från en krisimport som är lägre än vad som har antagits för andra varor. Utskottet har inte något att invända mot att antagandena uttrycks som procenttal och anser liksom motionärerna att det är tillfredsställande att propositionen innebär antagande om en förhållandevis låg krisimport.

I motionen 1977/78:47 anförs vidare att det beträffande uthållighet, standard, ransoneringssystem och krisimport sammantaget finns en betydande risk för att man i propositionen har underskattat försörjningsbehovet i en avspärrningssituation. Utskottet kan inte dela denna uppfattning. Som framgår av det föregående har handelsministern på olika sätt tagit hänsyn till att försörjningen med tekovaror är särskilt betydelsefull.

Handelsministern anser att spinningskapaciteten inom landet har nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk gräns – detta gäller särskilt i fråga om bomullsgarn. Under förutsättning av riksdagens godkännande har träffats ett treårigt avtal med företagen inom bomullsindustrin som skall leda till en strukturomvandling av denna industri. Genom avtalen behålls produktionskapaciteten en tid framåt med en kombination av löpande produktion och kapacitet i s. k. malpåse.

Enligt avtalen med de svenska bomullsföretagen kommer verksamheten vid Rydboholms spinneri och väveri samt vid Sjuntorps spinneri med 110 resp. 40 anställda att successivt upphöra. Genom ett särskilt engångsbidrag till Rydboholms spinneri och väveri utsträcks avvecklingsperioden där med ett år. Statligt stöd i övrigt förutsätts utgå till företagen i form av försörjningsberedskapslån, särskilda strukturgarantier, kreditstöd för investeringar och lån för bomullslager.

Efter en omstrukturering enligt avtalen kommer spinning av bomull att ske vid tre med varandra konkurrerande företag – Almedahls AB, Kungsfors fabriker AB och Gustaf Werner AB. Deras sammanlagda produktionskapacitet vid kontinuerlig drift uppskattas till 13 000–14 000 ton bomullsgarn per år.

I flera motioner har man tagit upp avtalen med bomullsföretagen. Utskottet anser att den avsedda omstruktureringen är angelägen för försörjningsberedskapen på detta område och tillstyrker därför att regeringen får bemyndigande att träffa ifrågavarande avtal. Beträffande samhällets insyn vid genomförandet är det naturligt att staten förvissas sig om att

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

företagen uppfyller sina åtaganden enligt avtalen och även ser till att detta sker i former som är acceptabla från samhällets synpunkter.

Rydboholms AB skall enligt avtalet upphöra med både garn- och väv- tillverkning den 1 januari 1979. Mot ett statligt bidrag på 3 milj. kr. skall företaget intill denna tidpunkt avstå från att avskeda personal som sysslar med sådan tillverkning. Arbetsmarknadsutskottet anser – med hänsyn till den besvärliga arbetsmarknadssituationen i Boråsregionen – att regeringen bör pröva möjligheterna att förlänga avtalet med Ryd- boholms AB. Försvarsutskottet har samma uppfattning. Prövningen bör ta sikte på att vid behov ytterligare minska de sysselsättningsmässiga svårigheterna för berörd personal, i den mån det kan ske utan att det medför påtagliga nackdelar för den avsedda omstruktureringen. Vad för- svarsutskottet har anfört i denna del bör, anser utskottet, riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Utskottet har inte något att erinra mot vad handelsministern har anfört om stöd till svensk produktion av fibrer och av arbetshandskar av läder.

Herr talman! Jag ber att i alla delar få yrka bifall till utskottets hem- ställan i betänkande 1977/78:5.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Karl Bengtssons förklaringar i formfrågan kan inte på något sätt accepteras.

Det finns två punkter i den s. k. klämman i försvarsutskottets be- tänkande. Den ena gäller problemet med försörjningsberedskap. Det pro- blemet har faktiskt berörts i vpk-motionen, som i sitt yrkande allmänt förordar att riktlinjerna i motionen skall följas. Även om diskussionen av försörjningsberedskapsproblemet är ganska summarisk är det dock berört i motionen.

Den andra punkten, som gäller avtal med svenska bomullsföretag, har också berörts. Vi har en annan uppfattning om hur man skall matcha hela den frågan. Vi anser att de stora tekoföretagen skall nationaliseras; man skall inte driva en klassisk subventionspolitik, som man gör. Det borde alltså också ha uppkallat utskottet till att behandla vpk-motionen i detta sammanhang.

Det är en aning konstlat att skilja ut alla handelspolitiska aspekter från de beredskapspolitiska. Det finns dock ett nära samband mellan dessa sektorer, vilket också påtalas i den socialdemokratiska motionen. Och i den har man alltså kunnat påtala de sammanhangen utan att behöva råka ut för att motionen inte blir behandlad. Båda motionerna har enligt vår mening med rätta kritiserat detta mycket isolerade sätt att se på saken, som gör att man inte kan få fram något som helst kvantitativt mått på den beredskapspolitiska målsättningen – man diskuterar inte några kvantitativa ramar rörande målsättningarna på de andra områdena. Det faktum att de olika aspekterna är så invävda i varandra borde, tycker jag, ha gjort det självklart att behandla vpk-motionen också. Med den motivering som Karl Bengtsson här har använt skulle man ha kunnat

utesluta även den andra motionen, och det vore uppenbart orimligt. Nog kunde man ha tagit med vpk-motionen i de delar där den berör den problematik som här är aktualiserad.

KARL BENGTTSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall något beröra vpk-motionen. Anledningen till att motionen inte är behandlad i föreliggande betänkande måste vara att den över huvud taget inte tar upp de beredskapssynpunkter som detta ärende är så fast knutet till och som försvarsutskottet har att handlägga. Motionen är skriven med sedvanlig kommunistisk vokabulär. Den behandlar, tycker jag, väldigt slarvigt hela det breda fältet på tekoområdet och den svåra sysselsättningssituationen där och bryr sig inte så mycket om huvudfrågan i det här fallet, beredskapssynpunkterna och hur långt vi kan låta produktionen inom tekoindustrin sjunka utan att försörjningen äventyras.

Det står i motionen bl. a. följande.

”Frågan om tekobranschens framtid är inte i första hand en fråga om beredskapsförsörjning. Det är framför allt en näringspolitisk fråga ---.”

Vidare sägs det i motionen:

”En fråga som ägnas stort utrymme vid behandlingen av tekokrisen är Sveriges mycket stora importberoende. Detta försvaras genom ett ständigt upprepande av fördomen att den handel som domineras av de stora internationella trusternas profitintressen kan kallas fri och att man vill slå vakt om denna ’fria’ handel.”

Vad motionen tar upp som ett ganska centralt ämne är sysselsättningsfrågorna. Det måste vara det som har föranlett försvarsutskottet att remittera motionen till näringsutskottet. Den kommer alltså under våren att bli föremål för riksdagens behandling efter den förbehandling som näringsutskottet kan ge.

Det har inte på något vis varit avsikten att undanhålla motionen. Skrivningen är emellertid av sådan karaktär att motionen inte direkt kunnat knytas till beredskapsproblemen.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Karl Bengtsson får bestämma sig för hur han skall ha det – om det är för att vi inte tagit upp problemet på det sätt som han anser att det skall tas upp eller om det är på grund av vår ”sedvanliga kommunistiska vokabulär” som man inte har besvärat sig med att behandla motionen i försvarsutskottet. Är det så att en motion måste ha en speciell vokabulär för att bli behandlad av försvarsutskottet och att man, om en motion har en sedvanlig kommunistisk vokabulär, löper risken att få den utesluten från försvarsutskottets behandling, så är det mig veterligt en i svenskt parlamentariskt liv ny princip. Den får nog herr Karl Bengtsson motivera något utförligare än på det slarviga sätt han nu gjort. Det är litet farligt om man därför att man har en speciell politisk grundsyn riskerar att inte innefattas i ett behandlande utskotts

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

speciella nåd för tillfället.

Låt oss övergå till en sakdiskussion om vem det egentligen är som är slarvig. Om man gör anspråk på att behandla tekoområdets beredskapspolitiska sida och inte anger några som helst kvantitativa data eller någon som helst uppfattning om vilken nivå inom tekoindustrin som är förenlig med en viss grad av beredskap och om man underlåter detta just därför att man uteslutit den beredskapspolitiska frågan från dess uppenbara sammanhang, så är väl det slarvigt. Problemen sammanhänger ju med frågan om importen och dess storlek, speciellt lågprisimportens, med frågan om hur den statliga upphandlingen skall riktas – om den bara delvis skall riktas till svensk produktion eller om en större del av den statliga upphandlingen kan användas för att stödja den svenska produktionen och hur man därvidlag skall förfara – , med frågan om graden av protektionism, om vilken allmän målsättning man skall ha för tekoindustrins sysselsättning. Karl Bengtsson erkänner ju själv att de här frågorna har ett uppenbart sammanhang. Han säger att frågan gäller hur långt man skall tillåta den svenska tekoindustrin att sjunka, innan det blir ur försörjningssynpunkt och beredskapssynpunkt farligt. Javisst, men frågan om den totala nivån på sysselsättning och produktion tar man ju därmed automatiskt upp. Då hade det varit naturligt att också diskutera den ur dess skilda aspekter. Ur vilka aspekter man än diskuterar den kommer man inte ifrån att också diskutera det totala omfånget av tekoindustrin och inriktningen av densamma. Inte heller ägandefrågan kan enligt vår mening kopplas bort från de beredskapspolitiska synpunkterna – de har ett uppenbart samband. Skall man garantera en ordentlig försörjningsberedskap, som kräver en viss nivå, måste man ta ställning till huruvida den nuvarande strukturuomvandlingen, som bl. a. är en följd av det privata ägandet, skall äga bestånd.

KARL BENGTTSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag fick det intrycket att Jörn Svensson i sitt inledningsanförande ville antyda att försvarsutskottet inte hade velat behandla vpk-motionen och hade gjort försök att dra bort riksdagens uppmärksamhet från den. Han frågade t. o. m. om sådant går för sig. Sådant går verkligen inte för sig, Jörn Svensson, det borde Jörn Svensson om någon känna till. Sådant gör man inte heller i Sveriges riksdag. Men motionen måste naturligtvis knytas dit där den genom sin text hör hemma. I utskottet har vi bedömt det så att den helt solklart var ett allmänt näringspolitiskt inlägg i frågan om sysselsättningen inom tekoindustrin. Därför var det naturligt att hänskjuta denna fråga till näringsutskottet. Därifrån kommer den sedermera att hamna i kammaren, och då får Jörn Svensson tillfälle att närmare utveckla frågan, men då från näringspolitiska synpunkter.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag tar inte till orda som utskottets företrädare – det är Roland Brännström som har den uppgiften – trots att även jag tillhör

försvarsutskottet, och jag är inte talesman för reservanterna, som jag dock också tillhör. Jag talar inte heller som befullmäktigad företrädare för det parti vars styrelse jag tillhör. Jag skulle för resten tänka mig för innan jag gick in i debatt med en så skicklig debattör som Jörn Svensson. Jag skulle inte heller ha så stor anledning att göra det; i mycket av vad han har sagt kan jag instämma. Kanske han dock var litet orättvis när han sade att vi saknar program, eller hur orden nu föll. Vi är faktiskt inte programlösa. Denna fråga behandlades t. ex. vid vårt senaste storrådslag, och vi räknar med ett bibehållande av den nuvarande omfattningen av tekoindustrin i vårt land. I det avseendet har vi samma inställning som Beklädnadsarbetarnas förbund. Vi skyggar inte för att låta samhället gå in med ägaransvar i branschen.

Försvarsutskottet har tagit stort intryck av vad näringsutskottet har uttalat. Näringsutskottet erinrar om att regeringen har aviserat ett förslag om ägarmässig samordning av statliga textil- och konfektionsföretag och om medelstillskott för att genomföra en omstrukturering och förbättra soliditeten i företagen. Detta förslag kommer att lämnas under andra delen av december månad. Med hänsyn därtill föreslår näringsutskottet att behandlingen av de näringspolitiska och handelspolitiska avsnitten i propositionen uppskjuts och tas upp i anslutning till den kommande propositionen.

Socialdemokraterna i försvarsutskottet har inte varit direkt överlyckliga över denna lösning. De försörjningspolitiska frågorna har sitt naturliga samband med de handels- och näringspolitiska frågorna. Men vissa delar pockade på sin lösning, och vi har därför – trots att det inte är något idealiskt arbetssätt – accepterat att behandla vissa delar av frågekomplexet nu och låta behandlingen av vissa delar anstå.

Miljö påverkar – det gäller också riksdagsmiljön. För en vardagspolitiker som mest sysslar med sakfrågor och som inte längtar till talarstolen verkar den dämpande på temperamentet. Men ibland hettar det till. Det kan kännas som ett samvetsmässigt tvång att begära ordet för att ange en djupt känd reaktion. I det föreliggande ärendet känns det så.

Här får vi år efter år argumentera mot tveksamma för många miljarder till det militära försvaret. När det gäller vapenkomponenter får vi höra hur viktigt det är inte bara med egen produktion utan också med egen utveckling av högteknologiska system. Men när det gäller skor på fötterna, som en gång tidigare, eller kläder på kroppen, som nu, märker man inte alls samma engagemang från den politiska meningsriktning som eljest pläderar hårdast för de försvarpolitiska satsningarna.

Samtliga partier har dock ställt upp på att mat, kläder och energi är särskilt viktiga beredskapsfaktorer för ett alliansfritt land som vårt. Det har ansetts självklart att skydda jordbruket för att vi skall ha mat i händelse av krig. Är det då inte lika självklart att vi i vårt bistra vinterland skall ha kläder? Vi bereder ju oss också för vinterkrig – det är t. ex. styrande för värnpliktsutbildningen: varje åldersklass skall ha grundläggande krigsförbandsutbildning under vinterförhållanden före uttryckningen.

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

Att slå vakt om en viss minimitillverkning av kläder bör vara en självklarhet. Att kalla det för protektionism är uppåt väggarna. I den mån det sker har verkligen det vackra talet om neutralitetspolitik blivit en läpparnas tomma bekännelse.

Vår egen tillverkning är nu nere i 30 %. 70 % importerar. För ett år sedan var motsvarande siffror 40 % resp. 60 %. Ökningsandelen av importen kommer i första hand från asiatiska lågprisländer, där löne- och arbetsförhållandena ligger fjärran från vad någon facklig organisation kan acceptera: 70 timmars arbetsvecka och barnarbete förekommer.

De svenska beklädnadsarbetarna accepterar 30 % i svensk tillverkning och 70 % i import. Men de, liksom vi inom det socialdemokratiska partiet, önskar naturligtvis att importen kommer från länder som strävar mot utveckling och socialt acceptabla förhållanden för sina arbetare – det torde inte vara ledstjärnan för de multinationella syndikaten.

Utan ett kraftfullt agerande från landets regering torde det inte stanna vid nuvarande fördelning av egen produktion och import. Enligt en undersökning som industriverket har gjort i höst kommer Sverige i början av 1980 att bara ha 15 % i egen tillverkning av konfektions- och trikåvaror. Ytterligare 15 000–20 000 arbetstillfällen kommer, enligt dessa beräkningar, att försvinna om inte flera stödåtgärder sätts in.

Det sägs med all rätt att försvarspolitik inte får motiveras med sysselsättningsargument. Men här sammanfaller faktiskt sysselsättningsintresset och försvarsintresset. Det är ju nu, under 1977, och under de två närmast följande åren som industriverket förutser denna för vårt totalförsvar så katastrofala nedgång. Och det är ju nu vi har sysselsättningssvårigheter inom stora industriområden.

Vi lever dagligen och stundligen med detta i mitt hemlän Sörmland, som i förhållande till arbetsmarknadens storlek var det län som förlorade de flesta arbetstillfällena i landet under denna regerings första verksamhetsår. Tillsammans med två andra län toppar vi listan vad gäller sysselsättningsminskning beräknad i procent från tredje kvartalet 1976 till tredje kvartalet 1977.

Om man till det direkta bortfallet av arbetstillfällen lägger dold arbetslöshet, korttidsarbete och varsel om uppsägning mörknar det snabbast över Katrineholmsområdet. Bland de 705 personer som där varslats om uppsägning återfinns 319 anställda vid Strands Konfektions AB i Katrineholm. Som jag framhållit i en interpellationsdebatt med industriministern skulle en uppsägning den 19 februari av dessa personer vara ett hårdare slag mot de drabbade och kommunen än vad siffran i sig ger intryck av. Den måste nämligen sättas in i en totalbild. Hårt skulle också slaget kännas av den anledningen att det vore ett slag i blindo. Denna fabrik är en av de bästa och rationellaste i branschen. Dess sortiment ligger på det tunga konfektionsområde som måste hållas intakt av beredskapsskäl.

I detta sammanhang vill jag nämna att vi har fått läsa i pressen om hur två långträdare i tisdags i förra veckan lämnade Malmö med tyger

som skulle till Wales för att bli kavajer åt SJ-anställda. Dessa långradare hade lika väl kunnat styra norrut till Katrineholm. Det finns ingen anledning att gråta över spilld mjölk, heter det ju, och inte heller att sörja över felstyrda långradare. Vad som är viktigt är att vi ser till att sådant här inte upprepas.

Beställarna kan naturligtvis hänvisa till upphandlingskungörelsen och man kan hävda att det är billigare att låta jobben gå till utlandet, men här kommer beredskapsmomentet in. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, som i det fall jag här nämnde har biträtt åtgärden, har möjligheter att träda in, och om det finns något i bestämmelserna som försvårar detta är det regeringens sak att träda i aktion och rätta till missförhållandena.

Av såväl beredskapsmässiga som samhällsekonomiska och mänskliga skäl kan en tillfällig sysselsättningssskapande subventionering, naturligtvis tillsammans med riktiga garantier, vara avgjort viktigare än att ge ut mångdubbla belopp i arbetslöshetsunderstöd. Det synsätt som vi socialdemokrater har på frågan om tekoberedskapen och som framgått i samband med behandlingen av föreliggande ärende har Roland Brännström redogjort för med argument som jag helt ansluter mig till. Därutöver har jag bara önskat framhålla att det vore dålig beredskapsanda att t. ex. inte se till, att Strands Konfektion får möjlighet att överleva. De anställda kämpar för företaget tillsammans med arbetsledning och kommun. Med realistiska kalkyler redovisar de att företaget med ett överbryggande stöd rätt snart skulle kunna bli lönsamt igen och gott och väl på nytt kunna sysselsätta lika många som i dag.

Vi önskar alla fred i världen, men om det skulle komma att behövas vill vi säkert att en framtida statsminister med fakta i ryggen skall kunna säga att "vår beredskap är god". Regeringens handlingsberedskap vad det gäller att ge förutsättningar för detta prövas nu. Om beredskapsfaktorn Strands i Katrineholm behöver vi få ett positivt besked före jul.

Herr talman! Jag instämmer i Roland Brännströms yrkande om bifall till reservationerna.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Förutsatt att det är riktigt som Bengt Gustavsson säger är det ett mycket viktigt konstaterande att socialdemokratin sluter upp bakom kraven på att hålla de 40 000 jobben ungefärligen intakta. Jag vill dock påpeka att en sådan ambitiös målsättning knappast är förenlig med en så hög importandel som 70 %. I så fall måste man vara beredd att göra något åt den. Man måste också vara beredd att tänka sig en strukturomvandling inte bara i socialt acceptabla former, vilket ju tycks antyda att man är för en viss nedskärning, utan också ange en konkret nivå och vara beredd att vidta de skyddsåtgärder som detta i sin tur kräver.

Nu är det emellertid inte min avsikt att i första hand söka sak med socialdemokratin, utan jag tycker att vi med utgångspunkt i vår gemen-

samma kritiska syn skall ställa regeringen till svars och fråga dess företrädare i utskottet ungefär så här: Var står ni i frihandels- och importfrågor? Var står ni i prissättningsfrågan? Vad slags strukturomvandling vill ni ha? Hur långt vill ni driva tekobranschens nedbantning? – Uppenbarligen är ni beredda att acceptera en fortsatt sådan. Men var anser ni att miniminivån ligger för en ur beredskapspolitisk synpunkt acceptabel minimistorlek?

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Försvarsutskottets betänkande nr 5 med anledning av propositionen – och i anledning därav väckta motioner – om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet behandlar den alltmer krympande beklädnadsindustrin i vårt land.

Regeringen inser således att beklädnadsindustrin nu befinner sig i ett sådant läge att försörjningsberedskapen är i en akut kris. Nu är emellertid denna kris ingen ny företeelse. Det stod klart redan på 1960-talet vilken utgången skulle bli, om den politik som då fördes inte förändrades. Mer än en gång påtalade riksdagen för den då sittande regeringen att om inte en begränsning av den accelererande importen från lågprisländerna infördes, så skulle textil- och konfektionsindustrin snart komma att nära nog uttraderas. Den gången fick vi inte det gensvar från regeringen som hade behövts för att ändra utvecklingen.

Till yttermera visso gjorde statliga verk beställningar av beklädnadsvaror i utlandet, och det sker alltjämt. På senare tid har statens järnvägar aviserat att beställningar av SJ-uniformer skall göras – det görs f. ö. redan nu – i England. Även försvaret beställer beklädnadsvaror i utlandet. Regeringen borde snarast företa en ändring av upphandlingskungörelsen, så att dessa statliga företag kan föregå med gott exempel. Även om priset på de beställda varorna skulle vara en aning lägre i utlandet, är jag övertygad om att var och en förstår att det till syvende og sist blir betydligt dyrare att köpa i utlandet och att det i längden kan medföra svårigheter.

I propositionen har handelsministern uttalat bekymmer över tekoindustrins krympning, sett ur försörjningssynpunkt i händelse av avspärrning. Han räknar därför med att överstyrelsen för ekonomiskt försvar och statens industriverk i samverkan skall följa utvecklingen. Detta är ju i och för sig bra. Men då gäller det att grundligt överväga de problem som sammanhänger med att vidmakthålla produktionskapaciteten på tekoområdet.

Jag vill dock framhålla som min mening att den beräknade försörjningsuthålligheten och försörjningsstandarden är alltför snävt tilltagen. Detsamma gäller utformningen av ett eventuellt ransoneringssystem. Det har nu aviserats ytterligare nedläggningar av tekoföretag, och det är som handelsministern själv har anfört svårt att i större utsträckning återuppta nedlagd industriproduktion om det skulle vara nödvändigt i händelse av avspärrning.

Nu är det inte bara med hänsyn till försörjningen ur beklädnadssyn-

punkt som denna industris krympning inger ytterst allvarliga farhågor. Eftersom tekoindustrin i stor utsträckning är lokaliserad till vissa orter i landet, förstår var och en att dessa orter i alldeles särskild grad råkar illa ut – och så är fallet i Sjuhäradsbygden. Speciellt Boråsregionen är utsatt för denna nedläggning och sålunda också för ökad arbetslöshet.

Det är naturligtvis i första hand särskilt bekymmersamt för de människor – och de familjer – som direkt blir utsatta för denna "industrinedräkning". Men helt naturligt kommer också problemen att hopa sig över kommuner och landsting inom dessa regioner – minskat skatteunderlag, försämrad möjlighet för service, etc.

Nu anmäls i propositionen att avtal träffats mellan staten och de svenska bomullsföretagen, innebärande att Rydboholms AB den 1 januari 1979 skall upphöra med spinneri och vävnadstillverkning. Rydboholmsföretaget är lokaliserat just i den drabbade Boråsregionen. Genom detta avtal kommer 130 personer att friställas. Detta är nära nog katastrof för de människor som berörs. De flesta är medelålders och har byggt egen bostad. Ersättningsysselsättning är f. n. praktiskt taget obefintlig. Detta om de drabbade och deras familjer. Tillika ökar ytterligare de berörda kommunernas bekymmer i fråga om sysselsättningsmöjligheter.

Jag har verkligen svårt att förstå att det här apostroferade avtalet skall vara en angelägenhet för försörjningsberedskapen inom bomullstillverkningen. Rydboholms AB har en av Europas modernaste anläggningar inom branschen – det gäller såväl maskiner som lokaler. Att man skulle främja beredskapen om företaget lades ned, det kan jag absolut inte begripa. Om meningen är den att man måste minska på antalet sysselsatta i denna tillverkning, så bör det anföras att i propositionen, där det också föreslås att detta avtal skall godkännas, är angivet att knappt 800 människor är sysselsatta med spinning och vävnadstillverkning. Denna siffra är fel, och den har också rättats till i försvarsutskottet; den rätta uppgiften är 500 personer. Om nu handelsministern har gått ut ifrån den i propositionen angivna siffran 800, så har ju redan minskningen i praktiken ägt rum. Men tyvärr är det väl så att avtalet i fråga har godkänts av en majoritet i bolagsledningen, dock inte enhälligt – jag vill understryka att det finns reservationer. Därför torde det vara utsiktslöst att yrka bifall till den motion som jag m. fl. väckt – och till en s-motion – om att detta avtal ånyo skall prövas av regeringen. Jag beklagar att så inte är möjligt.

Nu återstår blott en sak, som dock anses vara möjlig. Det gäller vad som föreslås i p. 2 i motion 1977/78:28 – och i s-motionen med samma yrkande – nämligen "att riksdagen, för den händelse riksdagen ej bifaller hemställan om en förnyad prövning av möjligheterna att bevara spinneri- och vävnadsproduktionen vid Rydboholms AB, med ändring av propositionen 1977/78:42, --- måtte besluta om en förlängning av avtalsperioden" med några år.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt remissyttrande till försvarsutskottet med hänsyn till den besvärliga arbetsmarknadssituationen i Boråsregionen

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

nen skrivit att regeringen bör pröva möjligheterna att förlänga avtalet, dvs. att tiden fram till tillverkningens upphörande i Rydboholm förlängs med några år – detta i enlighet med omnämnda motioner. Försvarsutskottet har i nu behandlade betänkande understrukit detta och i denna del anfört att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

Herr talman! Det är bra, men jag anser att det hade varit ännu bättre om utskottet hemställt att riksdagen nu beslutar att denna förlängning skall ske – detta för att de anställda vid fabriken inte skall behöva leva i ovisshet om hur det blir framöver.

Nu vill jag tro att regeringen kommer att förlänga avtalstiden i enlighet med denna hemställan. Jag vill i sammanhanget vädja till handelsministern att snarast vidta dessa åtgärder för just de människors skull som här berörs. Vinner man tid, har man ändock vissa möjligheter att lösa sysselsättningsproblemen.

Trots allt har jag alltjämt den förhoppningen att hela frågan då skall kunna omprövas. Men, herr talman, om så inte skulle bli fallet, vill jag vädja till regeringen och handelsministern att medverka till att ersättningssysselsättning för berörda människor kommer att ordnas, så att de inte står på bar backe.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Det var naturligtvis med stort intresse som representanterna för Boråsregionen inväntade det tekopaket som aviserades tidigt i höst. Det stora intresset förklaras av att mer än en tredjedel av branschen är koncentrerad till Boråsregionen och att 65 % av industrisysselsättningen i denna region med nära 200 000 invånare är förlagd till tekoindustrin. Det är därför också naturligt att vi oroas av den allt snabbare nedgången i branschen under senare år.

Om vi går tillbaka till slutet av 1960-talet, finner vi att över 12 000 arbetstillfällen har gått förlorade i Boråsregionen inom textil- och konfektionsindustrin. Det innebär att bygden på en tioårsperiod för varje månad som gått förlorat i genomsnitt bortåt 100 arbetstillfällen. Av dessa 12 000 arbetstillfällen har dock den stora delen försvunnit under 1970-talet. Minskningen har således skett i allt snabbare takt de senaste åren och varslen fortsätter att komma. Enbart i Borås kommun har över 6 000 tekojobb försvunnit under 1970-talet, och enligt alla prognoser är ytterligare flera tusen jobb i fara i Borås och regionen.

Mot denna bakgrund är det beklagligt att inte regeringen har arbetat fram ett mer långsiktigt program för tekoindustrin och fastställt storleken av den produktion och produktionskapacitet som behövs för att vi skall klara de försörjningspolitiska målen men också sysselsättningen i de regioner och orter som drabbas hårdast av den snabba nedgången i branschen. Vi är nu, som många har sagt här, nere i en högt räknad 30-procentig svensk tillverkning och en 70-procentig import. Många anser att vi har nått en nivå som knappast kan krympas mer. F. ö. ligger vi

redan mycket lågt när det gäller vissa varugrupper. Industriverket har i höst gjort en undersökning, som visar att Sverige i början på 1980-talet om inte ytterligare stödåtgärder vidtas kommer att ha en 15-procentig tillverkning på konfektions- och trikåområdet.

Det som kanske har upprört mig mest när det gäller den proposition som vi nu behandlar är att den i så hög grad bygger på inaktuella siffror och att läget således framställs såsom bättre än det i själva verket är. Länsstyrelsen i Älvsborgs län, Beklädnadsarbetarnas förbund, arbetsmarknadsstyrelsen m. fl. påpekade i remissvaren att de siffror som angavs i utredningen Kläder i kristid redan var passé. Flera av de företag som redovisas i utredningen har redan halverat antalet anställda, och andra har lagt ner eller varslat om nedläggning.

I utredningens bil. 1 finns konfektionsindustrier med mer än hundra anställda förtecknade. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har jämfört dessa uppgifter med motsvarande uppgifter i den enkät som gjordes våren 1977 inom ramen för informationssystemet företag-samhälle. Den jämförelsen visar att företagen vid denna tidpunkt hade en sysselsättning som endast motsvarade 60 % av den som uppgivits i bil. 1. Länsstyrelsen konstaterar därför, att om motsvarande tendens finns inom övriga län närmar man sig snabbt den gräns för produktionskapaciteten som utredningen ansett nödvändig av beredskapsskäl. Sedan dess har sysselsättningen gått ner ytterligare inom flera större företag. Jag kan bl. a. nämna Algots i Borås och Gefa i Tranemo, som var med i rapporten och som i dagarna varslat ett hundratal anställda, osv.

Trots detta tar Staffan Burenstam Linder de aktuella siffrorna till intäkt för att konstatera att beredskapen är god på konfektionsområdet – detta trots att en krympning aviserats i det nya statliga tekoföretaget med 1 500–2 000 anställda. Ur dessa synpunkter är det kanske bra att vi skjuter på behandlingen av de handels- och näringspolitiska avsnitten, så att vi kan behandla frågorna i ett sammanhang. Det är dock ytterst nödvändigt att vi med det snaraste får en samordnad planering, att det fastläggs en undre gräns för produktionen inom de olika delområdena och att statsmakten även garanterar denna sysselsättning.

När det gäller den fråga vi skall behandla i dag, nämligen avtalet med bomullsföretagen, kan det riktas allvarliga invändningar mot avtalets konsekvenser för sysselsättningen i Borås kommun, vilket Arne Persson redan berört, genom att spinneriet och väveriet vid Rydboholms AB skall läggas ner. Nedläggningen berör ca 130 personer, enligt de uppgifter vi inhämtat från fackklubben, medan propositionen talar om 112 personer. Från de anställdas sida har också hävdats att även andra av företagets avdelningar, bl. a. beredningsverket, kan komma att beröras, med ytterligare friställningar som följd.

I den motion som Rune Carlstein och jag har undertecknat pekas på detta men också på den remarkabla felräkning som föreligger när det gäller bomullsspinnerierna och antalet anställda vid dessa. Enligt propositionen skulle det röra sig om 800 personer. Enligt vår beräkning

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

rör det sig om ca 500 personer, och både arbetsmarknadsutskottet och försvarsutskottet har bekräftat att siffrorna i vår motion är de rätta. Upphör verksamheten vid Rydboholm och Sjuntorp innebär detta att högst 400 personer kommer att vara verksamma i svenska bomullsspinnerier den 1 januari 1979. Mot den bakgrunden hade det rätta varit att behålla produktionen vid Rydboholms AB, vilket också krävts i förstahandsyrkanden i motioner från såväl socialdemokratiskt som borgerligt håll.

I andrahandsyrkanden har vi krävt att avvecklingstiden skall förlängas med två år – detta på grund av det akuta arbetsmarknadsläget i Borås kommun, men också på grund av de anställdas ålderssammansättning. Nära hundra av de anställda är nämligen i åldersgruppen över 51 år, och av dessa är 42 personer i 56–60-årsåldern. 30 personer är över 61 år. Det är mycket svårt att finna alternativ sysselsättning för dessa anställda i Boråsregionen i dag, om det ens är möjligt.

Eftersom det var lättare att vinna gehör för vårt andrahandsyrkande har jag anslutit mig till ett enigt yttrande från arbetsmarknadsutskottet, i vilket vi anser att regeringen bör pröva möjligheterna att förlänga avtalet med Rydboholms AB och att detta bör ges regeringen till känna. Försvarsutskottet har glädjande nog gått på samma linje som arbetsmarknadsutskottet, och bollen kommer efter detta att ligga hos regeringen. Jag kan hålla med Arne Persson om att det naturligtvis hade varit önskvärt att riksdagen i dag kunnat besluta om en förlängning på två år, inte minst för att undanröja den djupa oro och den ovisshet som de anställda tvingas leva med.

Men jag har också svårt att tro att inte regeringen känner sig uppbunden av vad två av riksdagens utskott har ställt sig bakom, nämligen att avvecklingstiden bör förlängas och att nya förhandlingar bör komma till stånd. Om den goda viljan finns bör det inte heller vara svårt för staten som förhandlare att få företagets ägare att lystra och nå en uppgörelse som tillgodoser även de anställdas intressen. Regeringens företrädare, Staffan Burenstam Linder, har faktiskt möjlighet att vara en ljusspridare här i dag på Luciadagen genom att utlova en längre respittid för de Rydboholmsanställda. Det skulle uppskattas av många, om en sådan deklARATION kom här i dag från regeringsbänken.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Dagens debatt är ju tänkt att gälla de beredskapspolitiska mål, som man vill ställa upp, plus det speciella avtal som är slutet och som riksdagen skulle godkänna vad gäller den grundtextila bomullsindustrin. Viktiga frågor som gäller tekonäringen har alltså som flera talare påpekat skjutits till senare, men samtidigt har den här debatten kommit att gälla en lång rad andra frågor än dem som egentligen är ställda under prövning i dag.

Det innebär självfallet en viss debatteknisk svårighet att å ena sidan förutsätta att man skall hålla sig till det som saken gäller och å andra sidan självfallet vara medveten om att tekoindustrins situation är sådan

att här fordras överväganden av brett slag. Med hänsyn till kammarens arbete föreställer jag mig dock att det rimliga är att återkomma till dessa andra frågor när de så småningom kommer att aktualiseras genom ett utskottsbetänkande.

Då det gäller de försörjningsberedskapsmål som vi försökt att uppställa bör det starkt understrykas att det råder stor osäkerhet: invecklade avvägningar måste göras, osäkra antaganden måste ske, frågor måste ställas om vilka standardkrav som är rimliga. Vidare måste man få fram vilka lager som finns i distributionsväsendet och som kan användas i ett krisläge, hur stora våra garderobsreserver är, vilka antaganden man kan göra om utrikeshandeln och möjligheterna till genomförande av ett ransoneringssystem. Självfallet kommer vi fram till den grundläggande frågan: Vilken sorts kris är det realistiskt att tänka sig, vilken längd kommer denna att ha och vilken uthållighet måste vi tänka oss?

För att på något sätt hantera och systematisera alla dessa olika viktiga punkter, vilka måste ingå i en bedömning av vad som är ett rimligt försörjningsberedskapsmål, tillsattes alltså den utredning som här har citerats och som också under remissomgången blev utsatt för en del kritik – märkvärdigt vore det annars med tanke på de många osäkerhetsfaktorer som vidlåder ett sådant studium.

Vad jag nu vill säga är att vi i propositionen i hög grad tagit fasta på den kritik som riktats mot utredningen. Vi har försökt att ta hänsyn till den på det viset att ambitionsgraden har satts högre för vår försörjningsberedskap på det här området än man hade kommit fram till i utredningen. Jag vill också understryka att den ambitionsgrad som här är fastlagd är högre än på andra områden inom det ekonomiska försvaret. Bengt Gustavsson påpekade att vi har höga ambitioner när det gäller livsmedelsförsörjning och att vi borde ha det också när det gäller kläder. Såvitt jag vet är de försörjningsberedskapsmål som här föreligger mera avancerade och långtgående än de är på livsmedelssidan – för att inte tala om vilken ambitionsgraden på denna punkt är jämförd med den uthållighet som det svenska försvaret kan förväntas ha, om det skulle bli en verklig kristid av den karaktären att även försvarsresurserna skulle dras in. Jag vill säga det därför att Bengt Gustavsson här försökte göra gällande att den moderate handelsministern talade om att försvaret hade mycket mera långtgående krav på hur länge man skulle kunna hårdha ut än när det gäller det område som vi nu diskuterar.

Vidare vill jag påpeka att de mål som här är uppställda, t. ex. uttryckta i konsumtion och kilogram per individ under en viss period, är högre än vad som fastlagts i tidigare utredningar som bedrevs under socialdemokratisk regeringstid. Även tidigare socialdemokratiska propositioner på detta område har varit mycket svävande när det gällt att lägga fast försörjningspolitiska mål. Där har det varit mycket luddiga och allmänna formuleringar. Här däremot tar vi ett klart steg i riktning mot större precisering – även om det självfallet ändå måste komma att vidlåda stor osäkerhet, bl. a. av den anledning som Karl Bengtsson underströk i sitt

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

anförande med citat från utskottsbetänkandet, nämligen att i änden på repet blir det ändå en fråga om hur höga ambitioner man kan ha med hänsyn till de kostnader som är förenade med att ha den ena eller andra försörjningsberedskapsnivån.

Mot bakgrund av vad jag nu sagt finner jag att den socialdemokratiska kritiken, att regeringen och handelsministern skulle vara nonchalanta och ointresserade av dessa frågor, är obegriplig, eftersom det är klart mera långtgående mål som vi här försöker uppställa.

Med anledning av en del kommentarer som tidigare gjorts i denna debatt kan man också fråga sig hur vi egentligen har hamnat i den situation som vi nu befinner oss i, när tekoindustrins läge är så bekymmersamt ur mänskliga, ekonomiska, försörjningsberedskapspolitiska och ett antal andra viktiga synpunkter. Roland Brännström påminde i sitt inlägg om att vi har haft en nedgång i antalet anställda inom tekoindustrin från 90 000 år 1965 till 46 000 år 1976. Men den tiden är ju i allt väsentligt en period då det var en annan regering än den som f. n. har ansvaret.

Man kan också läsa i den socialdemokratiska partimotionen att importandelen på detta område har stigit från 32 till 67 % under perioden 1968–1976. Men också det är ju en period då vi hade en annan regering än den som f. n. har ansvaret. Den kraftiga nedgången i sysselsättning och den kraftiga uppgången i importandelar är alltså någonting som man på socialdemokratiskt håll bör ställa sig själv en del frågor om.

Sedan påminde Arne Persson om en sak, som jag också vill peka på, nämligen att när vi från borgerlig sida i olika sammanhang – t. ex. herr Magnusson i Borås – har väckt motioner om att skärpa den handelspolitiska beredskapen på detta område, så har det nästan förlöjligats på socialdemokratiskt håll. Nu använder socialdemokraterna starka brösttoner i handelspolitiken och påstår att handelsministern nästan vill klä av svenska folket inpå bara kroppen genom sin passivitet på detta område. Men så sent som den 28 maj 1976 avstyrkte den socialdemokratiska utskottsmajoriteten i näringsutskottet en motion, som jag för ordningens skull ber att få citera ur. Jag läser alltså från s. 17 i näringsutskottets betänkande 1975/76:70:

”Vid sin behandling hösten 1975 av ett motionsyrkande med i huvudsak samma syfte som det nu föreliggande erinrade utskottet om att regeringen i sin vägning mellan olika åtgärder för att stödja den svenska beklädnadsindustrin hade avstått från omfattande importbegränsningar med hänsyn till önskemålet att handelspolitiska ingrepp i största möjliga utsträckning bör undvikas.”

Jag tycker det är en oerhörd skillnad mellan de brösttoner som används i en del sammanhang mot den passivitet som skulle känneteckna handelsministern och vad socialdemokraterna själva sade den 28 maj 1976. Och jag vill försäkra kammaren att när man har uppnått en hög importnivå, så är det väldigt mycket svårare att sedan gå ut och bryta en serie avtal för att pressa ned den, än det hade varit att ingripa i tid för att undvika att den gått upp på det här viset. När man skall pressa

ned den och bryta mot internationella avtal, får man vara inställd på en serie motåtgärder från olika håll, som kommer att träffa svensk systerställning på andra områden, t. ex. inom verkstadsindustrin, där man är mycket beroende av att respekten för regler på det handelspolitiska området upprätthålls. Vi försöker f. n., herr talman, att vid dessa förhandlingar med olika lågprisländer inom ramen för de regler som dock finns åstadkomma ett mera effektivt importbegränsningssystem. Det är för den som tillhör ett litet land som Sverige lätt att ställa sig i talarstolar, försöka verka dynamisk och säga att man skall hålla tillbaka importen och bryta olika avtal och annat. Men det är mycket svårt att i efterhand förklara hur man skall göra, när man möts av andra länders motåtgärder. Sverige, som är ett litet land, kan drabbas mycket hårt av motåtgärder från omvärlden.

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag försökte i mitt anförande hålla mig till sakfrågorna i försvarsutskottets betänkande. Handelsministern har, såvitt jag kan döma av hans argumentation, valt en annan väg. Jag tror att han är medveten om att den proposition som lagts fram har stora brister. Han talade i början, och det är ett erkännande av min bedömning, om en stor osäkerhet innan propositionen skrevs och om svårigheterna att bedöma problemen på lång sikt. Jag tänkte uppehålla mig litet vid detta.

Varför försöker handelsministern föra debatten tillbaka till en tid långt innan propositionen skrevs? Jo, därför att man inte har velat välja att göra vad vi från vår sida krävt, nämligen en samlad och övergripande bedömning, inte bara i vad gäller försörjningsberedskapen utan beträffande hela branschens problematik. Jag menar att det är detta som ligger bakom Staffan Burenstam Linders tal om vad som gäller perioden 1965–1975, som han helst vill uppehålla sig vid i sin argumentation.

Men det är ju den nuvarande regeringen och den nuvarande handelsministern, och när det gäller de bedömningar som rör industrisektorn rimligtvis också den nuvarande industriministern, som har att ta itu med dagens problem. Propositionen borde ha präglats av mål som gäller i dag och framöver. Det har man inte velat utan skilt det vi nu behandlar från de problem som hela teko- och konfektionsindustrin dras med. Det är kravet på en sådan diskussion som jag ställt vid upprepade tillfällen. En sådan grundläggande diskussion hade gett oss bättre möjligheter att föra en sakdiskussion, en diskussion utifrån de frågeställningar som bl. a. Jörn Svensson tog upp. För min del undvek jag detta, därför att man separerat ut hela den grundproblematik som, enligt min mening, borde ha varit med i dagens debatt. Nu har vi inte haft någon möjlighet att föra en diskussion om den samlade bedömningen. Här ligger ansvaret helt på den nuvarande regeringen.

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

BENGT GUSTAVSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag upprepar vad jag sade i mitt inledningsanförande. I denna debatt är jag ingen auktoriserad utskotts företrädare eller partitälare. Egentligen är jag partisanen som kommer in från den sörm-ländska kylan. Jag kan inte underlåta att tala om att det blir en dyster jul för ett rätt stort antal tekoanställda vid en fin industri i Katrineholm, om vederbörande nu inte får ett positivt besked om rådrumsbeställningar, eller något slags löfte om att deras rationella fabrik skall få möjlighet att göra sina insatser på bl. a. försörjningsberedskapens område även efter den 19 februari.

Jag har med detta redovisat den huvudsakliga anledningen till mitt genmäle. Men eftersom handelsministern tog upp en del andra frågor i anslutning till mitt anförande, kan jag inte underlåta att också kommentera dessa.

De handels- och näringspolitiska frågorna skall ju senare komma upp till behandling i kammaren, men det som jag sagt nu om Strands Konfektions AB i Katrineholm kan kanske motivera en debattomgång om dem även nu.

Det var några saker i handelsministerns anförande som jag inte alls förstod. Han sade att uthålligheten på det försörjningsberedskapsområde som vi nu behandlar skulle vara bättre än för det militära försvaret. Det är möjligt att han har rätt i det, men egentligen säger det ganska litet. Herr Burenstam Linder och jag har ju upplevt ett stort krig i vår omgivning. Det varade i sex år och ställde stora krav på dåtidens försörjningsberedskap. Men det militära försvaret behövde dess bättre aldrig gå till aktion. Den beredskapsperiod man skall förbereda sig för i det här avseendet kan väl rimligen bedömas bli längre än den tid som ett öppet krig varar.

Än mindre förstår jag handelsministerns resonemang om att beredskapen på jordbrukets försörjningsavschnitt skulle vara bättre än på beklädnadsområdet. När det gäller jordbruksområdet är ju de borgerliga inte ens nöjda med en 80-procentig försörjningsgrad medan vi säger, att vi kan tänka oss en 30-procentig försörjningsgrad på tekoområdet. Det är väl därför orimligt att hävda att försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet skall vara bättre än på jordbruksområdet. I övrigt är det en ganska meningslös debatt. Det är ur totalförvarssynpunkt angeläget att vi har en tillfredsställande beredskap på bägge områdena, men det har vi inte på tekoområdet i dag, som handelsministern mycket väl vet.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag börjar förstå Arne Persson, som nästan uttryckte farhågor för att regeringen inte kommer att försöka få till stånd en förlängning av avvecklingstiden för Rydboholms AB. Jag vill understryka att det dock gäller 130 anställdas väl och ve. Men handelsministern hade inte ett enda ord att säga till dem i det sammanhanget. Han tog alltså

över huvud taget inte upp den frågan. Jag var kanske naiv när jag trodde att Burenstam Linder skulle framträda som ljusbringare för Rydboholms anställda, men han har ju fortfarande chansen att klargöra vad han ämnar göra, t. ex. om han tänker ta upp nya förhandlingar i detta sammanhang och om det kommer att ske i positiv anda.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Låt mig säga till Gördis Hörnlund att eftersom det plötsligt blev så mycket att tala om med anledning av att debatten blivit mera omfattande än jag hade tänkt mig med utgångspunkt i vad betänkandet egentligen handlar om, räckte inte min tillmätta tid åt för att ta upp alla de frågor som hade väckts.

Om Rydboholms AB vill jag säga att regeringen, om riksdagen följer utskottets förslag, självfallet kommer att undersöka verksamheten där och ta stor hänsyn till vad utskottet har framhållit. Jag vill påminna om att verksamheten vid Rydboholms AB i de aktuella avseendena enligt den tidigare avtalskonstruktion som fanns beträffande det s. k. SWEBO skulle läggas ner.

Jag skulle också helt realistiskt vilja peka på att om man håller i gång denna verksamhet med hjälp av ganska många miljoner i ytterligare subventioner, finns risken att man då skapar en skevhet i konkurrensförhållandena som gör att det uppstår svårigheter på andra håll i systemet. Det är ju ett avtal som har skrivits med många olika parter, där de andra parterna har gjort åtaganden. Grunden för de åtagandena blir något annorlunda om det finns en konkurrent som ligger och kör med stora statliga subventioner. Att få en försäkran om ytterligare ett års drift skulle inte vara möjligt med något annat än sådana subventioner. Jag vill gärna peka på den risken, eftersom det faktiskt från många olika håll inom textilbranschen sagts att subventioner till den ene har knäckt ryggen på den andre. Det är dock alldeles klart att man mot bakgrund av vad utskottet har sagt – om nu riksdagen följer det, vilket jag tar för givet – nog får pröva vilka möjligheter som finns och då självfallet i allra högsta grad, om jag förstod Gördis Hörnlund rätt, möjligheten att finna fullgod ersättningssystemställning.

Rent allmänt skulle jag också, herr talman, som svar till Bengt Gustavsson och Roland Brännström vilja säga, att möjligheterna att uppfylla de olika åtaganden och önskningar som man har på detta plan i hög grad kommer att bli beroende av vilken konkurrenskraft gentemot utlandet som man lyckas skapa för svenskt näringsliv i största allmänhet och för textilindustrin. Den nedgångsfas som har varit under mitten av 1960-talet och framåt, och som speglades av siffrorna som jag citerade från socialdemokratiska motioner och herr Brännströms första inlägg, har under 1976 och även under 1977 kommit att ta ökad fart beroende på att vi helt plötsligt fick ett väldigt lyft i kostnader i förhållande till andra länder.

Att svenskt näringsliv i fortsättningen i någon högre grad skulle försöka

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

att subventionsvägen ta bort kostnader som i genomsnitt ligger över har i andra länder måste vara en metod fylld av allehanda svårigheter – inte minst därför att vi kommer att möta motåtgärder från ett annat land om vi gör så. Vi måste vara medvetna om att även textilindustrin är en exportindustri den har ett exportvärde på 2 miljarder. Om man i de länder som köper från Sverige har en känsla av att vi har skaffat oss möjligheter att exportera på grund av att det finns ett långtgående batteri av vad som i omvärlden kan uppfattas som exportsubventioner, löper vi en helt uppenbar risk att åtgärder sätts in emot oss. Detta är en dimension i vår belägenhet som man hela tiden måste ta med i beräkningarna.

Vi har under senare tid haft tillfälle att i omvärlden märka en kritik mot Sverige på just den här punkten. Nu menar jag att den kritiken har varit klart orättvis mot oss – t. ex. när det från dansk sida görs gällande att vi skulle ha subventionerat svensk spånskivetillverkning, vilket skulle medföra att spånskivetillverkningen i Danmark går dåligt. Den typen av kritik är orättvis. I det speciella fallet med spånskivor har faktiskt inga subventioner alls utgått, men på de punkter där stödåtgärder har satts in har det – om vi nu skall fördjupa oss i det – i princip varit så, att man har givit lån och kreditgarantier på kommersiella villkor till företag, som annars kanske hade haft svårt att skaffa sig sådana, plus stödinsatser till företag som befunnit sig i sådana svårigheter att de behövt viss hjälp från staten som en möjlighet till strukturomvandling för att inte drabbas av konvulsioner som skulle vara orimliga ur social synvinkel.

Men för att återvända till textilindustrin upprepar jag att det av många olika anledningar måste bli så, att möjligheterna för oss att verkligen komma någon vart i längden beror på om vi kan klara den svenska konkurrenskraften i genomsnitt gentemot utlandet. Det är en av de huvuduppgifter som alla parter har ett omfattande ansvar för.

BENGT GUSTAVSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! I många fall – eller åtminstone ibland – har det nog varit så att kritiken utifrån mot svensk subventionering har varit ett eko av röster i den svenska debatten. Icke förty håller jag med handelsministern om att subventioneringsvägen inte är någon långsiktigt acceptabel lösning. Under ett övergångsskede kan det dock vara bättre att tillgripa den metoden än att låta människor gå arbetslösa. Inte ens i det läget vill jag ställa upp bakom ett villkorslöst stöd till privatkapitalistisk industri. Samhället måste skaffa sig garantier för att syftet med den subventionering som vi ibland kan tvingas acceptera verkligen uppfylls.

Jag håller med om att det är nödvändigt att svensk industri ges en god konkurrenskraft. Till det krävs det en kraftfull industripolitik, och det krävs – både hos statsmakterna och hos industrin – hoppfull häg och fantasi.

Jag begärde egentligen ordet i anledning av att jag i min första replik inte hann med allt vad jag ville säga. Vi har fått belägg för det vi framför i den socialdemokratiska motionen, att regeringspropositionen ger en alltför optimistisk bild av försörjningsberedskapen på tekoområdet. Läget är nu betydligt allvarligare än vad regeringen inser: vi har nått den gräns där vår försörjningsberedskap måste ha ett avgörande inflytande på tekopolitiken. Kraftfulla åtgärder i fredstid behövs för att viktiga samhällsfunktioner skall kunna upprätthållas i krigstid. För det synsättet på näringspolitiken har man fått ett enhälligt stöd – ett enigt näringsutskott ställer ju upp bakom detta.

Handelsministern var i sitt första inlägg inne på tanken att socialdemokraterna inte gjorde tillräckligt mycket för teko under sin regeringstid. Detta är fel. Det riktiga förhållandet är att den socialdemokratiska regeringen gjorde åtskilligt för tekoavsnittet. Det är under den borgerliga regeringens tid som den stora förändringen har skett på tekosidan och – det skall medges – inte bara i Sverige, utan i hela västvärlden. Under detta kritiska skede har handelsministern tagit bort det skydd mot importen som den tidigare socialdemokratiska regeringen gav tekoindustrin. Handelsministern har avskaffat licensieringen på tekoimporten från EG- och EFTA-länderna och han har tagit bort skoimportrestriktionerna. Detta är fakta.

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner igen en del av de argument Staffan Burenstam Linder använder i dag. Dem använde han också när vi diskuterade skorna för inte så länge sedan.

Det är väl helt klart att svensk tekoindustri har möjligheter att klara också en framtid i en hård konkurrens, och detta med en sysselsättning som ger det stora flertalet av de nu sysselsatta möjligheter att bli kvar i branschen. Men det förutsätter att regeringen tar ett fast grepp om den långsiktiga inriktningen och förser den här branschen med den brygga över de dagsaktuella svårigheterna som den behöver för att anpassa sig till de villkor som gäller och som jag tror att också den svenska tekoindustrin kan leva under. Vad vi eftersträvat i hela den diskussion vi tidigare fört i denna fråga är en samordning mellan dagens ärende och det förslag som för länge sedan aviserades – det sades då, om jag minns rätt, att det var att förvänta till den 10 december. Den dagen är passerad, och vi har inte sett något sådant samlat förslag som skulle gälla industrisektorns planering för detta område.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern säger att han skall ta stor hänsyn till vad utskottet uttryckt, och det är naturligtvis bra. Men det verkar litet mindre bra när han fortsätter med att säga att om man lägger in många miljoner i dessa företag så uppstår det konkurrensproblem gentemot de andra företagen på området. Här är det faktiskt fråga om bara fyra företag

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

i stället för tre, om man behåller Rydboholm. Av den anledningen kan det såvitt jag förstår knappast uppstå några konkurrensproblem.

Dessa tre företag är liksom Rydboholm redan nu subventionerade. De har exempelvis fått bidrag till den moderna maskinpark de alla har, de har kunnat utnyttja 15-kronan, de har fått strukturstöd, de har, i varje fall Väveribolaget, fått stora lån och kanske en hel del annat. De blir nu ytterligare subventionerade genom det föreliggande förslaget. Jag hoppas därför verkligen att regeringen inte tar konkurrensskålet till intäkt för att inte följa riksdagens intentioner i fråga om Rydboholm. Det skulle, som jag upplever det, vara ytterst tragiskt om så skulle ske.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker att den senare delen av debatten blivit alltför vagt och allmänt hållen. Jag skulle till regeringssidan vilja ställa de frågor som jag tidigare ställt i delvis annan form. Jag tycker det är av största vikt att de besvaras, för att inte hela den här debatten skall försiggå i något slags tomrum.

1. Vad är, mätt i sysselsättningstillfällen, en beredskapspolitiskt acceptabel miniminivå för svensk tekoindustri?

2. Kan en sådan miniminivå garanteras med fortsatt expansion av lågprisimporten från Hongkong och Sydkorea och med de diskriminerande prissättningsmetoder som textilhandeln använder sig av genom sitt sätt att göra pålägg på svenska produkter?

3. Hur ser regeringen på strukturuomvandlingen i allmänhet inom svensk tekoindustri från beredskapspolitisk synpunkt? Jag avser inte här att ställa frågan hur det åtgärdsprogram som man senare skall återkomma till kommer att se ut. Men man måste väl ändå redan nu, eftersom man anser sig mogen för att ta upp den beredskapspolitiska sidan, ha en allmän uppfattning om vid vilken dimension, mätt i sysselsättningstillfällen, som nedbantningen av tekoindustrin skall stoppa upp. Någonstans måste den ju stanna. Teoretiskt kan den stanna när hela tekoindustrin är uttraderad. Eller skall strukturuomvandlingen stanna vid 6 000 sysselsättningstillfällen, som den aktuella prognosen säger? Jag vill ha reda på vilken ungefärlig dimension på tekoindustrin som ligger i förlängningen av regeringens perspektiv. Regeringen har tydligtvis en ganska klar uppfattning om att man inte skall ingripa mot importen. Handelsministern har tidigare i riksdagen på en socialdemokratisk fråga förklarat sig inte vilja ingripa i prissättningen. Då måste väl regeringen vara beredd att så att säga länka ut vad konsekvenserna av denna vägran att vidta åtgärder kan bli beträffande den totala dimensionen.

Jag vill gärna ha konkreta svar på de här frågorna. Annars blir det bara allmänna deklamationer, som ingenting innehåller.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag föreställer mig att Bengt Gustavsson talar mot bättre vetande när han säger att den stora förändringen inom tekoindustrin

har ägt rum under den borgerliga regeringens tid. Låt mig som exempel på motsatsen bara säga att i Borås har under 1970-talet varje år ungefär 1 000 sysselsättningstillfällen inom tekobranschen försvunnit. Den nya regeringen tillträdde den 8 oktober 1976. Sålunda har den stora förändringen ägt rum under den socialdemokratiska regeringens tid.

Jag kan inte underlåta att också säga att under 1960-talet framhöll jag, och flera med mig, att den ohämmade lågprisimporten från bl. a. Honkong och Korea var ett av de svårare problemen för tekobranschen. Jag hemställde då att regeringen skulle vidta mått och steg mot detta. Det sades vid ett tillfälle av en av regeringens ledamöter att det stred mot det socialdemokratiska partiets principer att vidta importbegränsningsåtgärder. Man gjorde dock vissa begränsningar, men alltför otillräckliga. Detta om detta.

I mitt första anförande hemställde jag att handelsministern måtte följa det beslut som riksdagen med all sannolikhet nu kommer att fatta och som innebär att man skall söka förlänga fristen för Rydboholms AB med två år, så att det kan bli möjligt att ordna annan sysselsättning för de anställda, om den nuvarande tillverkningen inte kan fortsätta. Sedan jag begärde ordet har handelsministern här deklarerat att han, om riksdagen fattar ett sådant beslut, skall följa denna princip. Jag vill ta kammaren till vittne på att handelsministern lovat detta, vilket jag är mycket glad över.

När det gäller upphandlingskungörelsen och vad som innefattas i de bestämmelserna vill jag betona vikten av att regeringen söker vidta sådana åtgärder att inte statens järnvägar, försvaret eller andra statliga verk lägger ut beställningar i utlandet och därmed avhänder svenska textilarbetare och företag arbetstillfällen. Jag tror att jag sade i mitt tidigare anförande att det kostar ett visst antal kronor, men det blir betydligt dyrare att låta människorna gå sysslolösa här hemma i vårt land – för att inte tala om den mänskliga tragik som följer i spåren.

BENGT GUSTAVSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Nu var Arne Persson litet för känslig på regeringens vägnar. Jag sade faktiskt att det är under den borgerliga regeringens tid som de stora förändringarna har skett på tekoområdet inte bara i Sverige utan i stora delar av världen i övrigt. Mycket beskyller jag regeringen för men inte för hela världskrisens verkningar.

Men när nu Arne Persson gav mig chansen vill jag än en gång betona att det faktiskt är under regeringens första år som importen från t. ex. Sydkorea och Hongkong har tillåtits att välla in över våra gränser. Jag medger att sysselsättningssvårigheter har det funnits på detta som på andra områden långt före den nuvarande regeringens tid, men den nuvarande nedgången i sysselsättningen sker dock under en regering vars största parti gick till val på programmet 400 000 nya jobb. Det går inte att förneka att vi har haft en kraftigare minskning av sysselsättningstillfällena under det senaste året än tidigare, då vi tvärtom har haft

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

en tillväxt av sysselsättningstillfällen. Detta faktum gäller även Arne Perssons eget hemlän.

ARNE PERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Bengt Gustavsson försöker nu att blanda in förändringarna på detta område utanför vårt land. Jag sade bara att den svenska textilindustrin har minskat i omfattning under den socialdemokratiska regeringens tid då man lät importen omhämmat flöda in. Det var då grunden lades för den kris som vi nu har inom textilindustrin. Jag nämnde bara som ett exempel, och jag upprepar det, att i Borås försvann under 1970-talet 1 000 sysselsättningstillfällen inom tekobranchen varje år. Det var sålunda under den socialdemokratiska regeringens tid.

Nu har Bengt Gustavsson ändrat sitt uttalande något och sagt att det inte är bara den borgerliga regeringens fel att läget är vad det är, och jag är tacksam för detta erkännande.

BENGT GUSTAVSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte ändrat mig ett dugg – jag står fast vid vad jag sade. Jag försöker leva upp till regeln att ärlighet är bästa politiken. Jag erkänner att den borgerliga regeringen inte bär skulden för alla de sysselsättningsmässiga bekymmer som vi har i dag. Men regeringsmakten kan användas till mycket, och det är de borgerliga partierna som nu har den makten. Försök bestrida det faktum att sysselsättningssvårigheterna har varit särskilt stora under det senaste året! Eller nämn vilket år vi har haft större sysselsättningsminskningar än under det år som den borgerliga regeringen har verkat!

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag har ett behov att klara ut ett par saker i den här debatten, som kanske har gått litet över de vida fälten. Avsikten var ju att vi i dag skulle tala om den grundtextila tillverkningen, och i samband därmed gavs möjlighet till en diskussion om beredskapsläget.

Vi har nu klarat av graden av beredskap för den grundtextila tillverkningen. Den uppgörelse som här redovisas och som är en följd av en inventering och en förhandling innebär att de fyra kvarvarande företag som sysslar med spinneri och väveri kommer att behövas från beredskapssynpunkt. Därmed är det avsnittet av fältet avklarat.

Sedan har diskussionen rört sig om vad vi skall ha för beredskapsnivå på den övriga tekosidan. Och det är ju ett mer svårlöst problem, vilket emellertid inte utesluter att vi måste attackera det. Jag har med förvåning lyssnat på debatten, framför allt inläggen av Arne Persson på Älvsborgsbänken. Han går tillbaka till 1960-talet och säger: Varför ingrep man inte redan då? Nej, det gjorde man inte därför att man inte ansåg att vi under 1960-talet – och knappast heller i början av 1970-talet – gick så långt ner i fråga om egen tekoproduktion att vi äventyrade den beredskapsproduktion vi i sista hand måste slå vakt om. Men vi var ändå

så pass observanta att det tillsattes en del utredningar, och överstyrelsen för ekonomiskt försvar hade ständigt återkommande överläggningar och föredragningar inför regeringen om i vilken takt nedgången skedde i fråga om den reguljära tekoproduktionen.

Den här frågan kunde följaktligen hanteras på detta sätt, både under 1960-talet och i början av 1970-talet – helt enkelt därför att vi inte var nere i den bottenivå där beredskapsproduktionen äventyras. Arbetsmarknadsläget var dessutom annorlunda. Därför blev inte diskussionen akut och irriterad på samma sätt som i dag, när beredskapsmotivet och arbetsmarknadsmotivet förenas.

Vi kunde under hela 1960-talet se till att Borås och Sjuhäradsbygden fick andra industriella aktiviteter. Vi lokaliserade t. o. m. en del statliga företag dit, och sysselsättningen kunde hållas – dock inte inom denna speciella sektor. Så länge man inte är nere i beredskapsnivån skall ju emellertid arbetsmarknaden i princip vara rörlig – det är något jag har behov av att understryka framför allt gentemot Arne Persson, som driver något slags uppfattning som går rakt på tvärs med vanliga ekonomiska bedömningar inom det svenska näringslivet.

Är vi då nere vid den beredskapsgrad som vi måste försvara? Ja, jag menar att vi är det. Är vi nere i 25 % på skosidan och 30 % på tekosidan är det riktigt att försvara den produktionen.

Jag förstod inte riktigt herr Burenstam Linders inlägg när han – det gick väl av bara farten, föreställer jag mig – gjorde gällande att vi på de här områdena hade en beredskap som var väl jämförlig med den på livsmedelsområdet. Så är det naturligtvis inte, och det korrigerades också i ett inlägg av Bengt Gustavsson. Den 80-procentiga självförsörjning som det svenska jordbruket svarar för kritiserar ju mycket hårt av det största borgerliga partiet såsom varande otillfredsställande. I praktiken har självförsörjningen legat närmare 100 %, och där ligger den i dag.

Det bör finnas möjligheter att bli ense här i riksdagen om att vi skall försvara 25 procents beredskapsnivå för skoproduktion och 30 procents beredskapsnivå för tekoproduktion.

Vad som varit speciellt intressant under de senaste åren är den mycket kraftigt svällande importen från de ostasiatiska länderna – Hongkong, Korea, Indien och Thailand, för att nämna några av dem. Det kan dokumenteras med siffror som är mycket intressanta. Under rubriken Kläder hade vi år 1972 en import som svarade mot 22 % av vårt behov. I dag är den siffran uppe i 35 %. Motsvarande sänkningar finner vi när det gäller import från EG och EFTA – områden som vi har stora svårigheter att via kvoterings eller förhandlingar begränsa importen från. Men vi kan göra det när det gäller de ostasiatiska länderna, från vilka vi f. n. tolererar en import som ligger både två och tre gånger högre per capita än vad någon annan nation i Europa accepterar.

Jag ser att tiden för det här korta inlägget snart är ute för mig. Jag vill därför sluta med att säga till handelsministern att när han nu denna vecka sätter sig ner och bilateralt förhandlar om importen från de här

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

länderna så har han möjlighet att begränsa den importen liksom man har gjort inom EG-staterna. Jag vill minnas att de har gjort det ner till 1976 års nivå, och för vår del har det varit en kraftig höjning mellan 1976 och 1977. Vi behöver naturligtvis i det avseendet inte inta någon annan ståndpunkt än man gör i de övriga länderna, som dessutom inte är så hårt pressade som vår nation är.

Jag ber, herr talman, att få återkomma i debatten, för jag har faktiskt ytterligare en sak som jag vill säga.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Till Bengt Gustavsson vill jag säga att jag tror att svenska folket begriper att orsakerna till de stora kriser som en del branscher f. n. befinner sig i ligger längre tillbaka i tiden och beror på den ekonomiska politik som förts under tidigare år. En hel del studier visar att svenska folket på den punkten är klokare än vad herr Bengt Gustavsson är. Den väsentligaste anledningen till de djupgående svårigheter som finns, men som inte – åtminstone inte ännu – har avspeglat sig i någon verklig arbetslöshet, är den kraftiga lyftningen av det svenska kostnadsläget i förhållande till andra länders. Jag tror att också Gunnar Sträng håller med mig om att om det inte går att sälja, då uppstår så småningom svårigheter.

Bengt Gustavsson påstår också att socialdemokraterna gjort så mycket för tekoindustrin. Men om de nu gjorde så oerhört mycket för teko, är det ju förvånansvärt att det blev en så kraftig ökning av importandelen i tillförseln för den svenska marknaden. Det är också märkvärdigt att det blev en sådan kraftig nedgång i sysselsättningen under de här åren.

Den kritik och de synpunkter som har framkommit på det handelspolitiska planet är det egentligen inte meningen att vi nu skall diskutera, men jag har själv fört in den frågan i debatten och några andra talare har känt behov av att redogöra för sitt betraktelsesätt när det gäller den här viktiga frågan och har tagit upp den på nytt. Jag vill därför först vända mig till Bengt Gustavsson och säga att när man gör gällande att jag på något sätt är oerhört nonchalant i min handelspolitik när jag tagit bort det skydd, som man kallar det, som vi hade på det här området mot EG- och EFTA-länderna, så är det att lura svenska folket i stället för att säga hur det egentligen förhöll sig. Vi har inte haft något verkligt skydd mot EG och EFTA i vad gäller textilimport. Det vi hade var ett system som i princip gick ut på att den som ville importera textil från EG eller EFTA fyllde i en blankett och skickade in den till kommerskollegium. Där var det ingen som tittade på den, och så småningom skeppades den i väg och lades på en soptipp. Det var så det fungerade, och det var s. k. automatisk licensgivning för EG och EFTA. Jag vet inte vilka pretentioner Bengt Gustavsson har på meningsfull sysselsättning, men jag tycker för min del att det är rimligare att försöka använda de pengar som går åt för att fylla i blanketter, förvara dem på kommerskollegium och sedan frakta i väg dem till soptippen till insatser

som faktiskt skulle kunna bli till någon konkret nytta för textilindustrin.

Vad sedan gäller frågan om import från Ostasien är det inte riktigt att det är först nu som denna import blivit kraftig svällande, som någon talare sade. Det har under en följd av år varit en kraftig ökning av denna import, en ökning som – vilket jag framhöll i mitt första inlägg – föranledde vissa företrädare i riksdagen att ställa frågor till den tidigare regeringen om varför den inte ingrep. Det finns anledning att upprepa vad jag tidigare sade, nämligen att det ur handelspolitisk synvinkel är betydligt mera invecklat att när man en gång inom avtalens ram kommit upp till en så här hög importnivå bara bryskt skära ned denna än det hade varit att förhandlingsvägen försöka hålla importen kvar på en rimligare nivå.

Handelspolitiska restriktioner får man inte alldeles gratis – det måste vi vara på det klara med. Till att börja med höjer de naturligtvis de inhemska priserna. Om man utestänger s. k. lågprisimport är det klart att prisnivån höjs. Framför allt drabbas givetvis de konsumenter som vanligen köper lågprisvaror. Men inte heller bortsett från detta får man handelspolitiska restriktioner gratis. Om vi bryter mot avtalen, vidtar andra länder motåtgärder. Det påverkar i sin tur våra möjligheter att klara livsviktig export och att upprätthålla sysselsättningen i exportindustrierna.

Det är av dessa anledningar man beklagar att den socialdemokratiska visdom som nu gör sig gällande på det här planet – enligt socialdemokraternas egen uppfattning i alla fall – inte tidigare kom till uttryck.

Gunnar Sträng utvecklade samma tema och sade att handelsministern när han denna vecka slår sig ned och förhandlar bör försöka göra på samma sätt som EG. Jag vill ta fasta på det. Sverige befinner sig f. n. i förhandlingar med just Hongkong och Sydkorea. Vi har haft förhandlingar med ett och annat land därutöver, förhandlingar som det visat sig vara mycket svårt att få i hamn. Tvärtemot vad en del av mina motståndare säger har jag faktiskt givit riktlinjer för dessa förhandlingar som går ut på att man skall försöka få mera effektiva avtal till stånd än de avtal vi tidigare haft. Men om man skall följa EG:s uppläggning, herr Sträng, vill det synas mig som om man på en del håll i Sverige inte blir helt nöjd. Av olika anledningar har EG:s import från dessa länder per huvud varit klart lägre än den svenska. Man har där alltså bromsat på ett annat sätt än vi gjort i Sverige. Från EG:s sida har man accepterat en del ökning totalt sett. Såvitt jag förstår är det så, men det är ännu inte helt klart vad EG:s avtal med dessa länder egentligen går ut på. Enligt de indikationer vi fått har man emellertid accepterat en del ökning. Det är då inte så enkelt för Sverige att i efterhand driva en helt annan linje och ändå kunna leva kvar på ett rimligt sätt med internationella avtal enligt de GATT-regler som gäller på detta område.

Ett litet land som Sverige måste – jag upprepar det – snart börja exportera långt mer än det importerar för att vi skall kunna betala ut-

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

landsresor, u-landshjälp samt avbetalningar och räntor på lån, osv. Ett sådant land är mycket beroende av att man upprätthåller respekten för reglerna på det handelspolitiska planet, så att inte vi slås i huvudet av åtgärder mot oss. För lustigt nog finns det länder som tycker att svensk export är mycket besvärande, inte minst länder i Europa som har pappersindustri.

Det är mycket lätt att låta handlingskraftig och bara säga: Klipp till med restriktioner! Men vi har ändå anledning att se det hela i ett något vidare perspektiv i detta land, som för sitt välstånd är så beroende av att ha rimliga möjligheter att klara sig på världsmarknaden.

Jag vill säga ett par ord om detta med livsmedel och om den jämförelse jag gjorde i fråga om försörjningsuthållighet. Det var kanske onödigt av mig att göra den jämförelsen, helt enkelt därför att den är svår att göra. Det kanske genast blir klart hur svårt det är att göra den, Gunnar Sträng, om man pekar på den skillnad som finns, nämligen att vi ju på beklädnadssidan har omfattande garderobsreserver. De flesta av oss har inte ett livsmedelsförråd i skafferiet motsvarande det klädförråd som man har i garderoben. De undersökningar som är gjorda visar att klädförrådet i de flesta fall är ganska stort och räcker ganska länge. Av sådana anledningar är det naturligtvis svårt att göra dylika jämförelser, och jag kanske kan be kammaren om ursäkt för att jag till att börja med gjorde den jämförelsen.

Herr talman! När det slutligen gäller den offentliga upphandlingen, som Arne Persson har tagit upp ett par gånger, har det ju i tidningarna skrivits om SJ:s upphandling av uniformer i England. Till det skulle jag vilja säga att dessa uniformer inte var *en aning* dyrare än de svenska, utan de var 50 % dyrare. Vidare fattades besluten om den upphandlingen inte häromdagen utan i november 1976, inom ramen för riktlinjer som jag visserligen hade kunnat ändra eftersom jag faktiskt var handelsminister då, men som ändå var fastlagda av den tidigare regeringen.

Vad gäller den offentliga upphandlingen finns den ytterligare hänsynen att i förhållande till vissa länder – EFTA-länderna – är vi bundna att icke diskriminera i den offentliga upphandlingen.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag vill ännu en gång vända mig till handelsministern och understryka att den avgörande frågan är om den här riksdagen beslutar att vi skall ha en beredskapsnivå när det gäller skor och kläder som ligger på förslagsvis 25 à 30 %. Om jag inte har läst handlingarna fel, så kommer kammaren att gå i författning om att ta de besluten. En hel del av detta ligger ju på handelsministern när det är fråga om att expediera besluten. Då har jag givit handelsministern ett tips på vägen, när han sätter sig och förhandlar med de här östasiatiska länderna. Om jag inte är fel underrättad – och jag vet att jag inte är det – så har man från EG:s sida gått ut med krav på en begränsning och träffat preliminäravtal om en begränsad import, varvid man återför läget till vad

det var 1976.

Jag skall ytterligare anföra några siffror om hur detta har utvecklats sig för oss. Det är också en dementi på vad handelsministern sade senast, när han försökte göra gällande att utvecklingen inte har varit alldeles specifik under de senaste åren; det är nämligen vad den har varit. Vi hade 1972 när det gäller kläder en import från u-länderna som representerade 22 % av nationens behov. Den importen låg sedan fram till 1975 på 22,3 %; det var ingen större skillnad. År 1976 steg den till 28,6 och 1977 till 34,5 %. Det är åren 1976 och 1977 som vi har haft en enormt stegrad import av klädvaror från u-länderna. Motsvarande reduktion har skett med avseende på importen från EG och EFTA. När det gäller det senare fallet är jag väl medveten om vilka svårigheter som föreligger att kvotera och diskutera. Men i det första fallet föreligger de möjligheterna. Eftersom vi är mera generösa än någon annan nation, bör man inte precis ha några samvetsqual om man försöker försvara beredskapsnivån – såsom riksdagen uttalar sig för den – genom att föra den här debatten med dessa länder.

Jag skulle också vilja säga till herr Burenstam Linder att det inte har någon större betydelse vad vi har för lönekostnad när man diskuterar vårt konkurrensläge i förhållande till Hongkong, Sydkorea och de övriga ostasiatiska länderna. Där har man dagslöner på 2:50 och 3 kr., och där är företagen helt fria från alla sociala kostnader. Det är då en nullitet vilket löneläge vi har i förhållande till dem; vi kan under inga förhållanden konkurrera med dem.

Däremot skall vi naturligtvis ha en rationell produktionsapparat för att hävda oss mot industriländerna – och vi har en rationell produktionsapparat. Att vi börjar hävda oss finner jag också ett uttryck för i den sifferserie jag nyss använde – en sifferserie som jag tar ur en publikation, utgiven av handels- och utrikesdepartementen.

Jörn Svensson ställde en fråga, som jag skall avsluta detta lilla inlägg med att besvara. Han frågade: Var går gränsen där vi skall ha ett försvar för beredskapsproduktionen? Jag är helt på det klara med att vi kan fixera gränsen. Hur skall vi försvara den kan Burenstam Linder med bästa vilja i världen inte svara på i dag, men han kan göra vissa insatser för att längre fram kunna redovisa hur det verkställande organet, nämligen handelsministerns och hans medarbetare, tänker realisera försvaret av denna beredskapsgräns.

Man kan naturligtvis inte föra in begreppet aftenklänningar och festkläder i beredskapsmotivet, men man kan göra det med den tunga konfektionen: kostymer, rockar, damkappor, arbetskläder, tjänstekläder, grova skor, vanliga byxor o. d. Man måste göra en inventering av hela detta fält. Sedan får man fråga sig för vilka typer av konfektion som försörjningsberedskapen kan anföras såsom ett motiv och lägga fast gränsen härför. Efter den inventeringen får man ta upp en förhandling med de olika produktionsföretagen för att garantera dem den tillverkning i framtiden som de mot bakgrund av beredskapsnivån skall svara för.

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

Försörjningsberedskapen på tekoområdet

Tisdagen den
13 december 1977

*Försörjningsbered-
skapen på tekoom-
rådet*

Vi har lyckats genomföra detta på den grundtextila sidan. Det är besvärligare på tekosidan. Man klarar det inte med några allmänna lamentationer om svårigheterna, utan man är tvingad att angripa problemet på ett konkret sätt. Jag går inte så långt som Jörn Svensson och kräver en fullkomlig plan i dag. Men jag kräver av handelsministern att han ofördröjligen med sina medarbetare tar itu med inventeringen och planeringen och åstadkommer någon motsvarighet till den förhandlingsuppgörelse som har serverats för det grundtextila området.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Med all respekt för handelsministern vill jag framhålla att det faktiskt inte är fruktan för hans repliker som gör att jag förstår att det är på tiden att tänka på att avrunda detta aftonsamtal. Man behöver inte vara mycket till tankeläsare för att begripa att det är lämpligt.

Handelsministern har, måste jag säga, en säregen debatteknik. Han lägger råge på sin motdebattörs argument, och sedan kritiserar han den bild som han själv har givit. Jag tycker att handelsministern borde notera att jag ingalunda har beskyllt denna regering för alla de bekymmer som vårt land i dag har. Men han kan inte komma ifrån, lika litet som någon annan, att industrisysselsättningen under åren 1970–1976 ökade med 45 000 arbetstillfällen. Men under det år som denna regering har haft huvudansvaret för landets ledning har minskningen varit hela 60 000 arbetstillfällen.

Denna debatt skulle egentligen gälla beredskapsnivån på beklädnadsområdet. Debatten har växt ut till att bli en mer allmän sysselsättningsdebatt, men det kan inte vara något större fel i detta. Sysselsättningen är väl något av det som detta land bygger sina resurser på, och ur detta lands resurser utgår vår totala försvarsförmåga.

Handelsministern började sitt senaste anförande med att säga att svenska folket är minsann klokare än Bengt Gustavsson och svenska folket vet att det inte är den nuvarande regeringens utan den tidigare regeringens politik som är grunden till de bekymmer som ligger i botten även för den här debatten. Ja, det påståendet får stå för Burenstam Linders räkning. Men det vore väldigt intressant att få veta vilken av de många opinionspejlingar som företagits av opinionsinstitutet på senare tid som givit grunden för Burenstam Linders uttalande i detta avseende.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Vi har nu börjat tala över så vida fält att jag tror det är dags att avsluta debatten, åtminstone för min del.

Jag vill dock säga att den inventering som Gunnar Sträng ber om faktiskt är gjord. Den här propositionen handlar ju om inventering av kapacitet, inventering av behov, inventering av de olika grunder man måste ha i vad gäller garderobsreserver och annat för att bedöma hur våra beredskapsmål skall uttryckas.

Jag vill också göra det påpekandet att hur, från strikt försörjnings-

beredskapssynpunkt, man skall utforma de medel vi har att använda oss av beror på hur man kostnadsmässigt får väga olika alternativ mot varandra. Jag upprepar att från strikt försörjningsberedskapssynpunkt finns alternativet att lagra – vi använder det alternativet i vissa fall –, alternativet att ha maskinkapacitet i malpåse – vi använder även det alternativet ibland – och alternativet att ha levande kapacitet, vilket naturligtvis ur flertalet andra synvinklar är det mest angelägna. Men hur blandningen av de olika medlen måste göras får bero på hur kostnaden för den ena eller andra insatsen skiftar. Den kostnaden kommer bl. a. att skifta beroende på hur de allmänna konkurrensförhållandena i Sverige utvecklas.

Slutligen, herr talman, har jag på det handelspolitiska planet – om Gunnar Sträng är nöjd med de förhandlingsresultat som EG uppnått i rundorna med länderna i Ostasien – antecknat mig till minnes hur socialdemokraterna skulle kommentera resultatet om man från svensk sida lyckades med ungefär detsamma som EG åstadkommit på den här punkten.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag kan svara handelsministern: Lyckas handelsministern vid denna förhandling ta ner den konsumtionsdel av kläder som vi importerar från öststatsländerna från 34,5 till 28 % av svenska folkets behov – vi låg där 1976 – så tycker jag att det är en framgång för handelsministern. Jag inskränker mig till att säga det.

När denna kammare kommer att fatta sitt beslut, tror jag inte att ledamöterna kommer att känna sig nöjda med att man lägger kläderna i malpåsar eller i lager. Jag utgår från att kammaren fattar beslutet i akt och mening att vi skall ha en produktion som svarar mot den beredskapsnivå på 25 resp. 30 % som jag har talat om.

Slutligen, herr handelsminister! Om inventeringen i allt väsentligt redan är gjord är detta bara tacknämligt; så mycket lättare och snabbare kommer herr Burenstam Linder fram till den produktionsplanering som jag efterlyser och den överenskommelse som garanterar att beredskapsproduktionen förankras i verkligheten.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Bengt Gustavsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Roland Brännström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller försvarsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 1 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Bengt Gustavsson m. fl.

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

*Samordningen av
offentliganställdas
tjänstepension med
ATP*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Roland Brännström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 154
Avstår - 1

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 2-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

1977/78:6 med anledning av propositionen 1977/78:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 3 Samordningen av offentliganställdas tjänstepension med ATP

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:9 med anledning av motioner om samordningen av offentliganställdas tjänstepension med ATP m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:681 av Per Gahrton (fp), vari hemställdes att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande de f. d. offentliganställda pensionärernas förhållanden,

1976/77:694 av Per-Eric Ringaby m. fl. (m) samt

1976/77:1082 av Blenda Littmarck (m) och Nils Carlshamre (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om lämpliga åtgärder syftande till att ATP på offentliganställdas sidoinkomster ställdes utanför samordningen i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1976/77:681,
2. motionen 1976/77:694 och
3. motionen 1976/77:1082.

Reservation hade avgivits av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa att riksdagen med anledning av motionerna 1976/77:681 och 1976/77:1082 gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Britta Bergström (fp).

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra ett par kommentarer till det särskilda yttrande som jag har fogat till utskottets förevarande betänkande.

I det yttrandet säger jag att den beskrivning som görs i socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:9 när det gäller värdeförsäkringen av statspensionerna är ofullständig. Det påståendet bygger jag på vad som står på s. 2 i det betänkandet, nämligen följande:

”Statspensionerna liksom de statliga livräntorna är numera värdebeständiga. De bestäms på grundval av basbeloppet vid ingången av det år då de utbetalas.”

Där står alltså ingenting om att statspensionerna höjs varje gång folkpensionerna höjs på grund av att basbeloppet har ändrats. Men nu är det så att motionen 681, som behandlas i årets utskottsbetänkande, delvis bygger på föregående års betänkande, och den beskrivning av värdesäkringen som görs i förra årets betänkande har haft viss betydelse för motionens utformning. Därför finner man i motionen t. ex. ett uttalande som lyder så här: ”För ett betydande antal pensionärer som arbetat i offentlig tjänst går en höjning av folkpensionen spårlöst förbi.” För den som känner till hur värdesäkringen regleras kan det uttalandet och liknande uttalanden i motionen förefalla egendomliga, och jag har med mitt särskilda yttrande velat klarlägga hur detta har kommit in i motionen.

Dessutom vill jag med mitt särskilda yttrande markera att det nu vid behandlingen av detta ärende har direkt sagts ut att statspensionärernas organisation menar att de yrkesaktivas förbund även skall ha hand om förhandlingarna när det gäller pensionerna. Detta sägs inte tydligt i utskottets betänkande, och jag har därför velat markera att det förhåller sig på det sättet.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Moderata politiker har länge ägnat stort intresse åt de stats- och kommunalanställdas problem med samordningen av sina pensioner, alltså med den allmänna pensionen, folkpensionen, ATP och pensionstillskotten. Förbättringar har uppnåtts under åren. Äldre livräntor

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

---

*Samordningen av
offentliganställdas
tjänstepension med
ATP*

Tisdagen den
13 december 1977

*Samordningen av
offentliganställdas
tjänstepension med
ATP*

har räknats upp, statspensionen har från 1975 värdesäkrats genom koppling till basbeloppet, och vidare skall vissa statliga lönetillägg fr. o. m. i år bli pensionsgrundande. Att de inte har varit det tidigare är sannerligen mycket förvånande. Men många andra samordningsproblem kvarstår olösta.

I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 9 står det på s. 3 följande: "I den allmänna debatten görs stundom gällande att statstjänstemännens folkpension och ATP 'förhandlats bort' och att statstjänstemännen genom kollektivavtalen 'berövats' sin lagliga rätt till den allmänna försäkringens förmåner. Detta resonemang bygger sannolikt på ett missförstånd. Varje svensk medborgare är enligt lag tillförsäkrad det grundskydd som folkpensionen ger och den ATP han intjänat under sin aktiva tid." Ja, herr talman, att den lagliga rätten till ATP förhandlats bort är inte sannolikt ett missförstånd utan en realitet.

Låt mig ta ett exempel. En offentliganställd får genom sitt ordinarie arbete en pension på 100 kr. Vid sidan av detta arbete har vederbörande haft ett extraarbete på kvällstid och fritid för vilket det betalas ATP-avgifter. När 65-årsdagen kommer meddelar försäkringskassan att den offentliganställda har intjänat en ATP på t. ex. 25 kr. genom sitt extra arbete. I all rimlighets namn borde då pensionen bli 100 kr. plus 25 kr., eller 125 kr. Men samordningen sker då på så sätt att den lagliga rätten till ATP på 25 kr. står fast, men i stället reduceras statspensionen till 75 kr., varför totalpensionen fortfarande blir 100 kr. Den lagliga rätten till ATP blir därmed en meningslös lek med ord.

Det är detta som utskottsmajoriteten inte vill förstå. När en offentliganställd extraarbetar blir följden alltså att han får betala skatt på extraförtjänsten, medan arbetsgivaren får betala ATP-avgiften i vanlig ordning. Men inte nog med detta. Staten får inte bara skatteinkomsten av sin anställdes extraarbete, utan staten kan förmodligen just på grund av detta extraarbete även slippa undan med ett lägre bostadsbidrag och därtill, som kronan på verket, dra av på sin anställdes statspension i samma grad som han arbetar ihop ATP-poäng på sin fritid.

Därmed, herr talman, intar den offentliganställda en unik ställning i pensionshänseende, jämförd med den privatanställda. Jag har svårt att tro att utskottsmajoriteten kan anse detta rimligt och rättvist.

Så till en principfråga. Anser Helge Karlsson – som skall försvara utskottet – eller Britta Bergström med för den delen att det är rimligt att en statsanställd på grund av samordningsreglerna kan komma att hamna under 60 % av slutlönen i pension? Jag har här en promemoria där det punkt för punkt redovisas hur en statsanställd genom samordning av statspensionen, den allmänna pensionen och SPP får en pension på 3 082 kr. i månaden, när hans slutlön är 5 300 kr. i månaden, eller 58 % av slutlönen – icke de 65 % som hans pensionsbrev har garanterat honom. Borde det åtminstone inte finnas en spärr vid samordningen, som garanterar den offentliganställda hans 65 % av slutlönen?

Till sist vill jag säga, herr talman, att jag är ledsen att Britta Bergström

inte ställer sig bakom Per Gahrtons, Blenda Littmarcks och Nils Carlshamres motioner med en reservation. Folkpartiet har ju i likhet med moderata samlingspartiet ett bra förflutet i denna fråga. Före folkpartiledaren Gunnar Helén ägnade en del av tiden i en remissdebatt åt detta problem. Cecilia Nettelbrandt ägnade också mycken tid åt orättvisorna i samordningssystemet, och Per Gahrton har fortsatt på denna väg. Jag hoppas att Britta Bergström så småningom skall komma till samma insikt i dessa frågor, som måste lösas. Men de skall lösas förhandlingsvägen, och de skall lösas fort.

Jag yrkar med det sagda bifall till reservationen.

BRITTA BERGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ringaby hänvisar till vad folkpartiet förut har gjort i denna fråga. Jag vill då bara påpeka dels att detta var innan även de offentliganställdas pensioner var knutna till basbeloppet på det sätt som jag nyss refererade, dels att olika typer av tillägg till lönen har blivit pensionsberättigande, vilket de inte var tidigare. Dessa förhållanden har undanröjt motiven för att arbeta med dessa frågor. Det har dessutom gjorts ett klart uttalande från de offentliganställda pensionärerna själva om att de anser att detta spörsmål skall skötas förhandlingsvägen.

PER-ERIC RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Det som de tre tunga folkpartister jag räknade upp tidigare har kritiserat när det gällde de statsanställdas pensioner var inte att pensionen inte var anknuten till basbeloppet, att de extra lönetilläggen inte resulterade i några pensionsökningar eller något liknande. Det var i stället just det förhållande som utskottsbetänkandet handlar om, nämligen att intjänandet av ATP-poäng i realiteten blir meningslöst för en statsanställd.

HELGE KARLSSON (s):

Herr talman! Vi har i riksdagen under ett antal år diskuterat frågan om samordningen av de offentliganställdas pensioner med folkpensionerna och ATP-pensionerna. Jag beklagar livligt att utskottsmajoriteten inte har haft sådana pedagogiska färdigheter att den kunnat övertyga reservanterna om att detta egentligen inte är en fråga för riksdagen utan en förhandlingsfråga mellan de avtalsslutande parterna på det offentliga området. Inte ens i år har vi kunnat övertyga reservanterna, trots att vi vid behandlingen av denna fråga i utskottet hade en hearing med företrädare för de tre stora personalorganisationerna på det offentliga området. Jag vill påstå att vi där hade samlat landets förnämsta experter på samordningsfrågor. Samtliga dessa företrädare för personalorganisationerna säger att detta är en fråga, om vilken man numera förhandlar. Sedan 1975 gäller ett avtal mellan personalorganisationerna och avtalsverket, som innebär att även dessa pensionsfrågor är förhandlingsbara.

Per-Eric Ringaby kom också in på de vådor som är förenade med samordningsbestämmelserna. Men Per-Eric Ringaby glömde att nämna

Tisdagen den
13 december 1977

*Samordningen av
offentliganställdas
tjänstepension med
ATP*

ett väsentligt förhållande i samband med samordningsbestämmelserna. Man påstår ibland i den allmänna debatten att personalorganisationerna har förhandlat bort de lagstadgade pensionerna, men ATP och folkpension kan inte förhandlas bort, Per-Eric Ringaby, utan dessa ligger i botten av de offentliganställdas pensioner. Den senare pensionstypen är alltså en kompletteringspension utöver de lagstadgade pensionerna.

ATP baseras vidare på de 15 bästa åren av den anställdes verksamma liv, medan däremot den statliga pensionen utgör 65 % av lönen i slutlöneklassen för vederbörande, under förutsättning att han har befunnit sig i slutlöneklassen minst fem år. Om han befunnit sig i slutlöneklassen kortare tid än fem år sker viss reducering.

Det räkneexempel Per-Eric Ringaby anförde kan jag inte närmare kommentera, men det kan inte stämma, eftersom den offentliganställda, som jag tidigare sade, med vissa förbehåll är garanterad 65 % av sin slutlön. Pensionens storlek kan variera med hänsyn till antal år för den anställde i slutlöneklassen, men pensionen utgår alltid med ledning av slutlönen. Allt detta gäller givetvis under förutsättning att vederbörande har tjänstgjort minst 30 år. Annars kan pensionen bli lägre.

Till fröken Bergström vill jag bara säga att man inte kan lasta utskottet eller någon annan part för att någon gör en feltolkning av en tidigare utskottsskrivning, på det sätt som skedde med utskottets uttalande från 1976/77. Den tolkningen får vederbörande själv stå för. I årets utskottsbetänkande anges tydligt att standardsäkringen gäller för folkpension och ATP-pension lika väl som för de offentliganställdas pensioner.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill lämna en kort kommentar. Jag nämnde att motionen delvis byggde på utskottets skrivning. Man har väl rätt att läsa innantill i ett utskottsbetänkande? Helge Karlsson var sedan vänlig nog att be mig läsa vad som står i årets betänkande där det är fullständigt uttryckt. Jag behöver inte läsa det, då det kom till tack vare att jag påpekade ofullständigheten i det gamla betänkandet.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Det råder inga delade meningar mellan utskottsmajoriteten och oss reservanter om att detta är en förhandlingsfråga. Det har vi hävdat hela tiden under alla de år som vi har arbetat med frågan. Men även om det är en förhandlingsfråga, så kan man från denna talarstol påpeka om man tycker att det är något fel i pensionssystemet.

Representanten för SACO/SR som var med vid utskottsbehandlingen av de här motionerna påpekade själv att det ibland blir – som han uttryckte det – helt orimliga konsekvenser av samordningsbestämmelserna. Jag är helt enkelt ute efter rättvisa och rimlighet.

Ta t. ex. pensionstillskotten, som enligt lag inte får reduceras mot någon

annan inkomst än inkomst från ATP. Jag talade med gamle LO-ordföranden Axel Strand häromdagen. Han har en pension från LO. Han har också ett pensionstillskott därför att han inte har någon ATP, då han var för gammal för att få sådan. Han får detta pensionstillskott vid sidan av sin LO-pension. Vore det en statspension som Axel Strand hade, skulle den pensionen reduceras med pensionstillskottet. Det är vad man gör för en statsanställd. Det är alltså inte lika behandling för privatanställd och statsanställd. De statsanställda har sin lagliga rätt till pensionstillskott. Men när de får det, reduceras den andra inkomsten – man tar det alltså bakvägen.

En angelägen fråga för mig är också att alla statsanställda skall ha 65 % av slutlönen i pension, vilket de i vissa lägen inte får. Om de har statspension, vanlig ATP och en SPP-pension samordnas de tre så att man hamnar under 65 %. Det kan inte vara rimligt.

HELGE KARLSSON (s):

Herr talman! För att börja med fröken Bergström vill jag säga att det är självklart att vi har justeringssammanträden i utskotten för att läsa igenom utskottsbetänkanden och komma på felaktigheter som behöver rättas till. Den saken är väl klar.

Som jag sade tidigare, herr Ringaby, har man i de offentliganställdas pension 65 % av slutlöneklassen. Har man haft 20 års anställning i offentlig tjänst, får man tjugo trettiondedelar. Därtill kan man sedan bygga på sin pension med ATP.

Den samordningsbestämmelse som herr Ringaby åberopar när det gäller Axel Strand gäller sådana pensioner som ligger utanför det offentliga området. Den kan ha gjort att det säkerligen finns många som har ITP, som har privata pensioner som ligger betydligt över de offentliganställdas. Men de kommer inte in i detta sammanhang när det gäller pensions-tillskotten.

När det gäller likheterna mellan de offentliganställda och de privatanställda, vill jag ändå påstå att de offentliganställdas 65 % av slutlönen mycket väl väger upp de privatanställdas 60 % av de 15 bästa åren. Man skall komma ganska högt upp i en extrainkomst innan man täcker in dessa 65 %.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Det lönar sig inte särskilt mycket att diskutera mer i den här frågan. Vi har hållit på med det i ganska många år nu, men tyvärr får vi moderater kämpa ensamma.

Det finns dock en ljuspunkt, och det är att de tre förhandlingsparter som var med vid utskottsbehandlingen själva erkände att samordningsbestämmelserna inte är riktigt bra. De lovade att de under kommande förhandlingar skulle kämpa vidare och försöka rätta till det som är snett. Det är åtminstone en tröst att få höra det.

Tisdagen den
13 december 1977

*Samordningen av
offentliganställdas
tjänstepension med
ATP*

HELGE KARLSSON (s):

Herr talman! Till herr Ringabys yttrande här kan jag bara tillägga att representanterna för de tre personalorganisationerna mycket bestämt sade ifrån att detta är en förhandlingsfråga. Man ville med andra ord inte att riksdagen skulle klampa in där.

Vissa bekymmer återstår självfallet, men jag vill också påminna herr Ringaby om att avtalsverket tidigare har erbjudit det s. k. nettopensions-systemet i stället men att de offentligt anställda inte har velat acceptera detta system, beroende på att det, som man bedömde det, nu finns större fördelar med bruttopensionssystemet. Det kan tänkas att det blir en ändring i framtiden, men jag tror att de avtalslutande parterna i så fall klarar förhandlingarna själva utan någon inblandning från vår sida.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Vad som verkligen bekymrar mig är att utskottsmajoriteten faktiskt bagatelliserar de här problemen, och det ger inte förhandlingarna det stöd som dessa skulle ha haft, om utskottet hade slutit upp på reservanternas sida.

HELGE KARLSSON (s):

Herr talman! Jag tror nog att de statsanställdas organisationer är så starka att de kan klara de förhandlingarna själva utan att vi behöver bry oss om dem.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per-Eric Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 9 mom. 1 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Eric Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 50
Avstår - 4

§ 4 Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:12 med anledning av propositionen 1977/78:23 om vissa sjukförsäkrings- och avgiftsfrågor jämte motioner.

I propositionen 1977/78:23 (socialdepartementet) hade regeringen dels föreslagit riksdagen att anta inom socialdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1954:519) om kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,
3. lag om ändring i lagen (1960:77) om byggnadsforskningsavgift,
4. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts i fråga om vidgade möjligheter till individuell taxebindning av läkare.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande: "I propositionen föreslås ändringar i reglerna om läkemedelsrabatt för att möjliggöra prisnedsättning för läkemedel som ges enbart i födelsekontrollerande syfte även när medlen skrivs ut av barnmorska.

Vidare behandlas frågan om vidgade möjligheter till individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare. En särskild möjlighet till viss högre taxenivå avses gälla 30 nyetablerade privatpraktiker under vartdera av åren 1978 och 1979.

Slutligen tas också upp vissa frågor om avgränsningen av underlaget för arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter."

I detta sammanhang hade behandlats dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1977/78:99 av Sven Aspling m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare,

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionen 1976/77:1077 av Nils Carlshamre (m).

Utskottet hemställde att riksdagen skulle

1. anta de i propositionen framlagda förslagen till
  - a. lag om ändring i lagen (1954:519) om kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.,

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

- b. lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,
- c. lag om ändring i lagen (1960:77) om byggnadsforskningsavgift,
- d. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,

2. beträffande individuell taxebindning av läkare avslå motionen 1977/78:99.

3. beträffande företrädare för staten i överläggningar rörande ersättningar från den allmänna försäkringen avslå motionen 1976/77:1077.

Reservation hade avgivits av Sven Aspling, Gillis Augustsson, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Ralf Lindström och Barbro Engman (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen beträffande individuell taxebindning av läkare med bifall till motionen 1977/78:99 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Det fanns i riksdagen före den borgerliga regeringens tillkomst en tämligen obruten front mot moderaternas olika attacker för att få till stånd en ökad privatisering av hälso- och sjukvården samt tandvården. Moderaternas framstötningar i detta avseende har varit många under årens lopp. Vi har säkerligen i gott minne den uppmärksammade moderatmotionen för några år sedan då man krävde att folktandvården successivt skulle överföras i privat regi. Nu är läget ett annat. De gamla moderatkraven uppenbarar sig allt oftare i regeringsförslag och utredningsdirektiv.

Tidningsuppgifter har gett vid handen att en utredning skall tillsättas beträffande den för några år sedan genomförda tandvårdsreformen. I avvaktan på närmare uppgifter om den borgerliga regeringens avsikter med en sådan utredning vill jag endast slå fast en sak: Skulle det bli fråga om att söka riva upp de grundläggande principerna för tandvårdsreformen, som omfattar både tandvårdsförsäkringen och folktandvården, kommer vi från socialdemokratiskt håll vid en förändring av majoritetsförhållandena i riksdagen att återställa de för tandvårdsreformen fastlagda grundprinciperna. Vi kommer att slå vakt om folktandvårdens utbyggnad, som innebär att nettotillskottet av nya tandläkare skall tillföras folktandvården, och om folktandvårdens uppgift att garantera alla barn och ungdomar en regelbunden och kostnadsfri tandvård. Vi kommer också att se till att de gamlas tandvård inte försummas.

På riksdagens bord ligger nu ett regeringsförslag om en ökad privatisering av sjukvården. I korthet går förslaget ut på att genom en utvidgad individuell taxebindning och en höjning av taxenivån med 20 % över läkarvårdstaxans grundnivå skall 60 privatpraktiserande läkare under åren 1978 och 1979 stimuleras att etablera en ny form av privatsjukvård ute i landet. Det skall ske, som det vackert heter, utanför storstadsregionerna och där behovet av läkare är mindre väl tillgodosett. Ordet glesbygd

---

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

har man försiktigtvis inte nämnt i sammanhanget.

Denna nya privatsjukvård skall byggas upp så att minst två läkare tillsammans skall svara för varje sådan nyetablerad privatpraktik. Man har kopplat in försäkringskassan, landstingen och socialstyrelsen i själva organisationsproceduren för att härigenom ge förslaget något slags sanktion för att privatintresset är underordnat det allmännas intresse. Det sistnämnda är inte utan intresse politiskt och opinionsmässigt.

I ett läge då det finns över 400 vakanta läkartjänster i landstingens öppna sjukvård och då ett stort antal nya vårdcentraler ute i landstingen inte på långt när kan utnyttjas till fullo vill de borgerliga naturligtvis vara en smula försiktiga i sina ordval och inte ge förslaget en alltför utmanande karaktär. Tydligen hyser man inte någon överdriven tilltro till att förslaget skall vinna oreserverad uppskattning och av de ansvariga sjukvårdshuvudmännen upplevas som något positivt bidrag för att lösa de vakansproblem som alljämt föreligger inom den viktiga offentliga öppna sjukvården. Därför vill man tydligen redan i förväg tona ned förslagets verkliga innebörd.

I en socialdemokratisk reservation till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 12 har vi avvisat hela förslaget, och vi har gjort det på mycket goda grunder.

I verkligheten innebär regeringens förslag att vid sidan av den offentliga sjukvården skall man nu initiera en helt ny sjukvårdsorganisation, som givetvis med de föreslagna generösa taxebestämmelserna kommer att verka direkt konkurrerande med främst den av landstingen organiserade öppna vården. Vi har under den socialdemokratiska regeringens tid målmedvetet och i intim samverkan med sjukvårdshuvudmännen byggt ut distriktsläkarvården vid nya vårdcentraler och läkarstationer över hela landet för att härigenom tillförsäkra alla en lättillgänglig, taxebunden hälso- och sjukvård i närmiljö. Genom en kraftig ökning av läkarutbildningen och ett nytt utbildningssystem för läkarna har den sjukvårdspolitiska målsättningen varit bestämt inriktad på att kanalisera de nya läkarna till de delar av landet och de områden av sjukvården där behoven är störst. Minst hälften av alla nya läkare har vi på detta sätt velat tillföra den offentliga öppna hälso- och sjukvården samt långtids- sjukvården.

Trots att läkarutbildningskapaciteten sålunda kraftigt vidgats – vi får nu omkring 1 000 nya läkare per år – kvarstår fortfarande en kännbar brist på läkare, främst inom den offentliga öppna hälso- och sjukvården. Härtill kommer de stora vakanser som finns inom sjukhusverksamheten, exempelvis inom långtidssjukvården och psykiatrin. I detta läge vill regeringen genom särskilda ekonomiska stimulansåtgärder prioritera privatläkarsektorn genom att bygga upp en helt ny sjukvårdsorganisation. Det är minst sagt förvånande att centern kunnat gå med på detta förslag.

Herr talman! I många avseenden är detta ett egendomligt förslag. I propositionen görs gällande att förslaget om att vissa privatpraktiserande läkare skall få rätt att ta ut en högre taxa för sina tjänster skulle vara

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

en anordning som skulle gälla övergångsvis, eftersom man kan förvänta att riksförsäkringsverket redan nästa år kommer att lägga fram förslag om en avveckling av den individuella taxebindningen. Mycket talar emellertid för att den föreslagna taxehöjningen kommer att leda till en allmän höjning av hela läkarvårdstaxans nivå för privatpraktiserande läkare och därmed i kombination med en befrielse från jourtjänstgöring bidra till en överströmning av läkare från offentlig till privat vård.

I propositionen har man sökt få fram en motivering för detta minst sagt egendomliga förslag. Det har angivits att det s. k. läkarfördelningsprogrammet skulle innebära att antalet privatläkare fram till 1980 skulle vara oförändrat, vilket innebär ett beräknat ersättningsbehov av 30 läkare per år. Vi finner detta vara en felaktig utgångspunkt för förslaget, eftersom läkarfördelningsprogrammet är ett planeringsinstrument för fördelningen av tillgängliga läkarresurser inom den offentliga vården. I det här hänseendet innebär det endast att man gjort en teknisk avräkning av ett antal läkare, som kan antas *inte* komma att bli tillgängliga för fördelning.

Man vill vidare i propositionen nästan ge sken av att landsbygd och glesbygd skall bli särskilt ihågkomna, eftersom privatläkarna skall etablera sig utanför storstadsområdena. Låt oss på den punkten inte ha några illusioner. Det kommer aldrig att bli fråga om att dessa privatläkare med förhöjd taxeersättning kommer att etablera sig i glesbygderna. Här får nu som tidigare sjukvårdshuvudmännen svara för läkarservicen. Nej, det kommer naturligtvis att bli fråga om större kommuner med ett tillräckligt befolkningsunderlag för att dessa privatläkare skall finna det ekonomiskt och ur andra synpunkter meningsfullt att öppna privatpraktik. Detta skall ske samtidigt som många landsting står med färdiga och välutrustade vårdcentraler, som drar stora kostnader men som inte fullt ut kan utnyttjas på grund av läkarbrist. Det måste vara något grundläggande fel att man då i stället skall börja bygga upp en ny och kostsam privat sjukvårdsorganisation. Jag skulle vilja säga: Se i stället till att de tomma läkarstolarna i vårdcentralerna blir besatta! Det är ur både sjukvårdspolitiska och samhällsekonomiska synpunkter det enda förnuftiga.

Den nya privatläkarorganisationen föregriper dessutom på ett olyckligt sätt den allsidiga prövning av privatpraktiserande läkares framtida ställning som sker genom hälso- och sjukvårdsutredningens pågående arbete med en helt ny sjukvårdslagstiftning.

Även om den borgerliga regeringen till varje pris nu vill tillmötesgå olika privatintressen som moderaterna under årens lopp har odlat och inmutat, ger detta förslag i sin principiella uppläggning och utformning en intressant bild av vilken meningsriktning inom regeringen som tycks vara bestämmande för vår sjukvårdspolitik.

Det borde, herr talman, vara en självklarhet i dagens läge att alla krafter samlas kring den helt avgörande uppgiften att få till stånd en fortsatt målmedveten utbyggnad av den offentliga öppna sjukvården. Det kan inte vara rimligt att på det sätt som regeringen föreslår bygga upp en

ny organisation med privatvård vid sidan av en existerande sjukvårdsorganisation där de nya läkarna sannerligen väl behövs. Det är i stället angeläget att den offentliga öppna vården tillförs de läkarresurser som det här är fråga om. De behövs och kommer att behövas i den offentliga öppna sjukvården för att ge människorna en god hälso- och sjukvård i närmiljö, både i tätorter och i glesbygder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservation som är fogad vid utskottets betänkande, och på övriga punkter yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Min vän Sven Aspling känner alltid oro så fort några privatpraktiker skall få etablera sig i vårt avlånga land. Jag hoppas att den instundande julhelgen skall minska Sven Asplings oro, för det här utskottsbetänkandet är verkligen inte mycket att oroa sig över.

Vi skall komma ihåg, ärade kammarledamöter, att det upprepade gånger har sagts och skrivits att privatläkarkåren skall vi försöka bibehålla vid nuvarande nivå. Det är alltså inte fråga om någon ökning. Vi vet att vi nu har ungefär 17 000 läkare i landet. Av dem är, enligt uppgifter som jag har inhämtat i dag, ungefär 750 heltidsarbetande privatpraktiker. Det finns 1 800–1 900 registrerade i kassorna, men det är bara 750 som är heltidsarbetande. Vi vet också att antalet heltidsarbetande privatpraktiker faktiskt minskar varje år. År 1985 kommer vi att ha ungefär 26 000 läkare, därav 23 000 yrkesverksamma läkare. Om man jämför den stora gruppen läkare i den offentliga vården med den lilla gruppen privatpraktiker måste man konstatera att de farhågor som socialdemokraterna ger uttryck för i reservationen verkligen är elefantens rädsla för den lilla rättan. Vi vill sannerligen inte avlöva den offentliga sjukvården. Det sägs klart ut i betänkandet att den offentliga sjukvården skall garanteras sina läkare. Men vi har också sagt att vi skall försöka behålla den kader av privatpraktiker som nu finns och som är ett värdefullt komplement till den offentliga sjukvården.

De 60 läkare som åren 1978 och 1979 skall få etablera sig utanför storstadsområdena skall få tillämpa en taxa som med 20 % överstiger normaltaxan – detta för att kunna hålla en hygglig standard på sin mottagning. Det är nämligen ganska dyrt att sätta upp en privatpraktik. Detta är emellertid faktiskt en låg taxa, Sven Aspling, eftersom det gäller grupp-mottagning med minst två läkare. Läkargrupper får nu en 50-procentig förhöjning av taxan – och det var väl den gamla regeringen som bestämde det. Om den här regeringen inte sagt 20 % hade det kanske automatiskt blivit 50-procentiga höjningar – vad vet jag.

Dessutom, Sven Aspling: Tillskottet på 30 privatpraktiker vart och ett av åren 1978 och 1979 beslutades när det var socialdemokratisk regering, och om jag inte är alldeles fel underrättad satt socialdemokraten Göte Fridh i sjukvårdsdelegationen och godkände detta. Nu yrkar Sven Aspling avslag på sina egna förslag. Det borde oroa i varje fall Sven

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

Asplings partikamrater.

Det är alltså fråga om en ersättningsetablering för att något så när bibehålla kårens storlek. Men hela den privata verksamheten är, som vi vet, mycket hårt reglerad. Försäkringskassan skall ge sitt tillstånd till förhöjd arvodesnivå vid nyetablering för minst två läkare. Socialstyrelsen skall godkänna etableringen, och sjukvårdshuvudmannen på orten skall också godkänna den. Detta är byråkrati, säger många. Ja, kanske, men jag får i varje fall för min del hoppas att handläggningen sker på ett smidigt och enkelt sätt så att det inte försenar etableringen.

Någon stor överströmning till privatpraktikerna kommer det alltså inte att bli med det här förslaget. Skulle detta mot all förmodan ske finns det faktiskt mängder av åtgärder att vidta för att styra utvecklingen i önskad riktning igen – det är ingen som helst konst.

Den styrda etableringen på 60 tjänster under en tvåårsperiod har mig veterligt inte föregåtts av några direkta överläggningar med privatpraktikerna. Det har varit vanligast med MBL-förhandlingar med representanter för SACO/SR och TCO-S.

Vi vet att privatläkarna önskat mycket mera. Men regeringen ger i själva verket ganska litet till dem. Så ur Sven Asplings synvinkel borde det här förslaget inte vara något att oroa sig för.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Herr Ringaby tar upp detta med oro, och det skulle kunnat ge anledning till många reflexioner denna sena kväll. Jag tror att en stor del av svenska folket känner en stor oro i dag när det gäller utvecklingen och regeringens politik, men jag skall inte ta upp det.

Herr Ringaby! Det här är inte fråga om någon ersättningsetablering. Det är fråga om att inrätta en helt ny sjukvårdsorganisation.

Sedan vill jag rent upplysningsvis säga herr Ringaby följande: Den förhöjda läkarvårdstaxan i läkarhusen gällde redan befintliga gruppottagningar, där kostnadsnivån vid ikraftträdandet av reformen låg högre än normaltaxan. Därför medgavs en generell förhöjning att gälla övergångsvis. Det förslag vi nu diskuterar gäller en ny, privat sjukvårdsorganisation. Det är den avgörande skillnaden. Och såvitt jag vet har det inte tillkommit några nya läkarhus efter det beslut som på sin tid fattades i denna fråga.

Jag har slagit fast att läkarfördelningsprogrammet inte kan tas till intäkt för att under alla förhållanden ca 30 läkare varje år skall bli privatpraktiserande läkare. Det rör sig här om en teknisk avräkning av läkare som inte skall tas i anspråk vid läkarfördelningen inom den offentliga hälso- och sjukvården.

I propositionen 1974 gjordes inte något uttalande beträffande de framtida vårdvolymerna inom privatpraktikersektorn. Låt mig erinra om att läget i samband med propositionen 1974 var att det i de befintliga läkarhusen med dess resurser fanns behov av ersättningsetablering, och

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

det var vi införstådda med. När det gällde enskilda privatpraktiker utslöts inte heller möjligheten med ersättningsetablering, om det skedde med tillämpning av den gällande normaltaxan.

Det var med hänsyn till dessa förhållanden som man i läkarfördelningsprogrammet 1975 gjorde en teknisk avräkning för ett visst antal läkare. Låt mig understryka, herr talman, att det däremot aldrig i samband med propositionen 1974 föresvävade oss att börja sprida över hela landet nya gruppomtagningar i läkarhus för privatläkare med förhöjda taxor.

Det är här den grundläggande skillnaden ligger mellan det tidigare beslutet och den nu föreliggande propositionen. Det är, herr Ringaby, viktigt att komma ihåg vad vi här diskuterar.

Herr talman! Jag vill göra ytterligare ett tillägg och upprepa att det står 400 tomma läkarstolar vid nyinrättade vårdcentraler. Varför ser man inte till att krafterna och de ekonomiska resurserna sätts in för att få de lediga läkartjänsterna besatta? Det måste väl i all rimlighets namn vara det förnuftiga och riktiga i dagens läge.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Sven Aspling sade att vi skulle sprida ut nya läkare över landet med en ny taxesättning. Det låter ju pampigt och man kan se hur det växer upp en enorm kader av privatläkare. Men det är ju bara fråga om 30 nästa år och 30 år 1979. Det är sannerligen inten stor skara!

Det var ju när vi hade socialdemokratisk majoritet som beslutet fattades att denna privatläkarkader skulle vara oförändrad. Vi står fast vid det beslutet. Men det blir vakanser även bland privatläkarna, Sven Aspling, och de måste fyllas. Man har då sagt att 60 läkare under två års tid skall fylla dessa vakanser och åstadkomma att privatpraktikerna blir ungefär lika många som de är i dag. Det är alltså inte fråga om någon ökning.

Sven Aspling talar om tomma läkarstolar. Självfallet finns det sådana. Landstingen kanske bör ompröva sin personalpolitik och se om det finns något att göra för att de offentliganställda läkarnas tjänster skall bli mer attraktiva än de är i dag. Men kom ihåg, Sven Aspling, att 1985 har vi 23 000 läkare och i dag 17 000! Om några år kanske det rent av kan bli så att landstingen är glada om några läkare kan etablera sig privat. Jag tror att landstingen kan komma att få svårt att anställa dem som nu utbildas – vi har ju en stor utbildningskapacitet.

Jag vill upprepa att socialdemokraten Göte Fridh när han satt i sjukvårdsdelegationen uttalade sig för att det skulle bli en ersättning av vakanser på privatläkarsidan. Vi säger 30 nästa år och 30 året därpå.

I den socialdemokratiska motionen står det:

” I propositionen vill man ge intryck av det s. k. läkarfördelningsprogrammet programenligt skulle innebära att 30 läkare årligen skulle tillföras gruppen av privatpraktiserande läkare. Men detta är inte fallet. Det rör sig i stället om en teknisk avräkning av 21–22 läkare, vilka inte skall tas i anspråk vid läkarfördelningen inom den offentliga hälso- och sjukvården.”

Tisdagen den
13 december 1977

*Individuell taxe-
bindning för vissa
privatpraktiserande
läkare*

Vad är nu detta för kryptiska formuleringar? Man säger i den socialdemokratiska motionen att 22 läkare icke skall stå till den offentliga sjukvårdens disposition. Alltså skall de stå till privatpraktikernas disposition. Det är ju vad man sagt från socialdemokratiskt håll – 22 eller 30. Men nu yrkar Sven Aspling avslag på alltihopa.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Jag har egentligen behov av att direkt upprepa vad jag sade i talarstolen för en stund sedan. Jag sökte då klargöra för herr Ringaby hur läkarfördelningsprogrammet är konstruerat och bakgrunden till detta. Jag skall emellertid inte ta kammarens tid i anspråk för detta utan vill på den punkten hänvisa herr Ringaby till protokollet, som ju föreligger i morgon. Jag har faktist lämnat en utförlig redogörelse.

Herr Ringaby skall vara mycket glad för att den socialdemokratiska regeringens ansträngningar att öka läkarutbildningen och för att få läkare till de områden av landet där behov föreligger och till de områden av sjukvården där behoven är mycket uttalade medför att vi så småningom får en bättre balans.

Får jag, herr Ringaby, också göra det tillägget att vi har 400 vakanta läkartjänster i landstingens öppna vård och att det under senare år har tillkommit ett stort antal välutrustade vårdcentraler, som inte till fullo kan utnyttjas på grund av läkarbrist.

Herr Ringaby har själv satt sitt namn under utskottsbetänkandet, vari det understryks:

”Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att den offentliga vården tillförs erforderliga läkarvårdsresurser.”

Vad gör då regeringen? Jo, den lägger fram en proposition, vari det föreslås att man nu skall bygga upp en ny privatläkarorganisation. Man vill bokstavligen talat lotsa de nya läkarna förbi de tomma läkarstolarna i vårdcentralerna för att med generösa taxebestämmelser få dem att etablera sig som privatpraktiker. Kan det vara förnuftigt? Vill man ta vara på de läkarresurser som finns och använda pengarna på ett vettigt sätt borde det vara en självklarhet att inte minst i dagens läge tillse att de tomma läkarstolarna i vårdcentralerna blir besatta.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att delta i den här debatten, men några saker som sagts här gör att jag känner mig föranlåten att göra ett par påpekanden.

Får jag först påpeka att vad det här gäller är frågan om att ersätta avgående privatläkare. Vi har i landet ett antal privatläkare. En del av dessa slutar varje år av olika anledningar. Som det här tidigare har sagts är det rimligt att det får bli en viss återrekrytering till den delen av läkarkåren.

Det kanske bör erinras om att privatläkarna står till allmänhetens förfogande. Herr Aspling diskuterar på ett sådant sätt att man får intrycket

att dessa läkare undandras den vårdsökande allmänheten. Det är inte på det sättet utan de står självfallet till allmänhetens förfogande.

Det gäller 30 tjänster per år. Denna fråga har varit föremål för behandling i Landstingsförbundets styrelse, och jag har deltagit i den behandlingen. Vi har i Landstingsförbundet enhälligt tillstyrkt denna rekrytering. Var skall dessa läkare placeras? Det är här utsagt att innan man etablerar dessa läkare skall det ske samråd med vederbörande landsting. Jag skulle vilja formulera det så att landstingen har vetorätt i fråga om var dessa nya läkare får placeras. Det innebär alltså att man har garanti för att de mindre orterna i landet kommer i fråga.

Jag kan ta min egen hemort, Hedemora, som exempel. Där hade vi förr tre fyra privatläkare och en tjänsteläkare. I dag har vi ingen privatläkare kvar, men vi har två tjänsteläkare. Det kan inte vara fel om en läkare vill etablera sig där och om det skulle bli någon av dessa 30. Jag tror att vi inte skall göra frågan vare sig större eller mindre än vad den är.

Får jag sedan säga att det är dessa läkare på landstingens läkarcentraler som allmänheten möter först. Där klarar man 90–95 % av all vård som kommer i fråga. Det man inte klarar där remitteras sedermera till de sjukhus där patienterna kan få den vård som sjukdomen motiverar.

Så några ord om läkarvakanserna i dag. Det finns läkarvakanser både inom distriktsläkarvården och på sjukhusen, och det kanske är på det sättet att landstingens ambitioner är litet för stora. Trots att vi har långa listor på läkartjänster som vi inte får godkända från socialstyrelsen, inrättar ändå varje landsting ytterligare ett antal tjänster, ställer in dem i den långa kö av läkartjänster som man hoppas kunna få tillsätta. Jag har en känsla av att landstingen kanske borde visa litet mindre ambitioner i fråga om sjukhusläkartjänsterna för att klara distriktsläkarvården, alltså vården på det så att säga lägsta planet, där man möter människan direkt, och då skulle vi kunna lösa dessa problem. Men jag tycker inte att man behöver, som herr Aspling har gjort här, måla en figur på väggen och göra gällande att vi inför något nytt system. Det är inte alls fråga om detta. Jag skulle vilja säga att herr Aspling målar ungefär som de gamla dalmålarna. De målade som de tyckte och som det gagnade dem. Det har herr Aspling gjort här också. Bilden är i verkligheten litet annorlunda, nämligen så som jag har redovisat här.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Jag begärde bara ordet för en kort replik till Sven Aspling. Det är alltid litet besvärligt att diskutera med Sven Aspling, för han har en benägenhet att slåss mot sina egna hjärnspöken, oavsett vad motståndaren säger.

Vad som nu sker med detta utskottsbetänkande är att vi följer den gamla regeringens intentioner att privatläkarkadern skall vara oförändrad. Men det kräver ju att man tillsätter några läkare varje år, eftersom några avgår varje år. Det är också i enlighet med vad som har gällt tidigare.

Tisdagen den
13 december 1977

*Individuell taxe-
bindning för vissa
privatpraktiserande
läkare*

Vi har egentligen inte så mycket att slåss om, Sven Aspling. Den där oron, som herr Aspling känner, tror jag inte delas av de människor som får en privatpraktiker i närheten och möjlighet att besöka honom. Jag tror att de snarare känner glädje över det.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Jag är ledsn över att herr Eric Carlsson, som ju representerar stor sakkunskap på sjukvårdsområdet, har fått den här frågan i hög grad om bakfoten. Det är inte så att det skall vara ersättning för avgående privatläkare. Var står detta? Det är fråga om att inrätta en ny sjukvårdsorganisation på privatläkarbasis med 60 läkare under två år. Det är mycket viktigt, herr Carlsson, att komma ihåg att det är detta det gäller.

Det är inte så – och min replik riktar sig både till herr Carlsson och till herr Ringaby – att detta s. k. läkarfördelningsprogram, som här åbe-ropas i flera omgångar, innebär att under alla förhållanden skulle 30 läkare bli privatläkare varje år.

Får jag, herr talman, upprepa vad jag sade. Läget i samband med propositionen 1974 var att det i de befintliga läkarhusen med deras resurser fanns behov av ersättningsetablering. Det var vi införstådda med. Det har inte tillkommit några nya läkarhus sedan dess. Inte heller när det gällde enskilda privatpraktiker uteslöts möjligheten till ersättningsetablering, om det skedde med tillämpning av gällande normaltaxa.

Det var med hänsyn till dessa förhållanden som man i läkarfördelningsprogrammet gjorde en teknisk avräkning för ett visst antal läkare. Kom ihåg detta, herr Eric Carlsson. Det är detta det gäller.

Däremot föresvävade det oss på intet sätt att man i samband med denna proposition 1974 skulle börja sprida ut grupp-mottagningar i läkarhus över hela landet för privatläkare med förhöjda taxor.

Visst har man försökt omgärda detta förslag med remissinstanser som skall yttra sig om etableringen. Det bara understryker att man, när man nu har givit sig in på privatiseringens väg, samtidigt har fått lov att vara väldigt försiktig för att inte ge förslaget en alltför utmanande karaktär.

Herr talman! Jag skall inte som herr Ringaby försöka pejla våra kollegers innersta skrymslen, men nog har jag en känsla av att herr Eric Carlsson inte med någon större entusiasm lade sitt ord för detta mycket egendomliga förslag. Jag tror det var klokt, herr Eric Carlsson, att ligga lågt. Detta är ett förslag bakom vilket man kan spåra alldeles speciella intressen.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag kan fatta mig mycket kort. Får jag säga till herr Aspling att det är fråga om ersättningsrekrytering för avgående privatläkare. Denna fråga har varit föremål för ingående behandling i Lands-tingsförbundets styrelse. Det har lett till att landstingen har vetorätt när

det gäller att avgöra var dessa nya tjänster skall placeras. Det finns 24 landsting i riket och det gäller 30 läkare per år. Då kan herr Aspling räkna ut omfattningen.

Får jag sedan säga till herr Aspling och kammarens ledamöter att jag var med när Landstingsförbundets styrelse fattade beslut i denna fråga. Jag påstår att Landstingsförbundets styrelse känner sitt ansvar för sjukvården, för läkarvården och för att de människor det gäller skall få vård på basnivå. Denna styrelse har enhälligt tillstyrkt detta förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Eftersom jag inte tillhör Landstingsförbundets styrelse, skall jag inte ge mig in på några beskrivningar av på vilket sätt eventuella diskussioner där har förts. Det får stå för herr Eric Carlssons egen räkning. Men så mycket vet jag att går jag ut till de socialdemokratiska landstingsmännen, som är djupt engagerade i sjukvårdspolitiken, har jag deras fulla stöd för de synpunkter som jag här har framfört.

Låt mig upprepa följande, herr Eric Carlsson: Det är inte fråga om en ersättningsetablering utan det är fråga om att inrätta en ny sjukvårdsorganisation. Läs propositionen och – framför allt – läs vår reservation till utskottets betänkande.

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Jag skulle till sist ändå vilja be herr Aspling att än en gång läsa igenom propositionen 23, som ligger till grund för utskottets betänkande. Där står uttrycklingen: "Nu gällande läkarfördelningsprogram avser perioden 1975–1980. Enligt beräkningsgrunderna för detta förutsätts antalet privatpraktiserande läkare som är under 65 år förbli oförändrat under programperioden."

Det står vidare:

"För att underlätta etablering av nya privatpraktiserande läkare i den omfattning som beräknats i gällande läkarfördelningsprogram bör det införas en särskild möjlighet till individuell taxebildning i samband med nyetablering."

Det står alltså mycket klart uttryckt i propositionen att det inte är fråga om någon utvidgning av antalet privatpraktiker, utan om den ersättningsetablering som Sven Aspling tidigare har ställt sig bakom.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Jag visste inte att den här propositionen sorterade under fru Troedsson. Enligt ärendeindelningen inom socialdepartementet hade jag för mig att detta var herr Gustavssons område. Han har också signerat propositionen. Det är inte som fru Troedsson säger. Vad regeringen gör är att etablera en helt ny sjukvårdsorganisation på privat basis. Jag vet inte varför man är så generad att erkänna detta. Jag förstår inte denna kluvenhet.

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare

Jag har sakligt redogjort för vad propositionen innehåller, och vad det kan komma att innebära i fortsättningen i fråga om konkurrens med den offentliga sjukvården. Att man över huvud taget lägger fram ett förslag av denna karaktär hösten 1977, när vi har ett stort antal vakanser vid nyinrättade vårdcentraler, är helt obegripligt. Vad är det för förnuft i att med de begränsade läkarresurser som föreligger satsa på en helt ny privat sjukvårdsorganisation?

Herr talman! Jag ber att på nytt få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Jag beklagar att jag inte kan tillgodose Sven Asplings önskemål om att propositionen skulle innebära en utvidgning av den enskilda sektorn.

När herr Aspling ändå någon gång sätter sig ner och läser igenom propositionen kommer han att upptäcka att det framgår mycket tydligt på vilket sätt propositionen har kommit till. Det står:

”Efter samråd med statsrådet Troedsson vill jag — — anförä följande.”

Jag skulle vilja rekommendera den här propositionen som lämplig jullektyr för herr Aspling.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Vi skall väl inte så här före jul och sent på kvällen servera varandra alltför kritiska synpunkter. Men nog svävar fru Troedssons ande över denna proposition. Låt mig ha sagt det.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationens av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-

röstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 150
Avstår - 1

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölles.

På förslag av förste vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 5 Förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle de två gånger bordlagda ärendena uppföras i följande ordning:

näringsutskottets betänkande nr 30
arbetsmarknadsutskottets betänkanden nr 17, 18 och 19
näringsutskottets betänkanden nr 28 och 33
civilutskottets betänkande nr 7
socialutskottets betänkande nr 18
socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 14 och 16
socialutskottets betänkanden nr 14, 16 och 20
trafikutskottets betänkande nr 10
justitieutskottets betänkande nr 17
lagutskottets betänkande nr 9
utrikesutskottets betänkanden nr 6 och 7
näringsutskottets betänkande nr 31

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 23.24.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 49

Tisdagen den
13 december 1977

Individuell taxebindning för vissa privatpraktiserande läkare